

AUTOR

INTERNE

FACEBOOK

MANIPULACJA

NARRACJA

COVID-19

WIZERUNEK

KAMPANIA

TROLL

MEDIA

OBRAZ UNII

MANIPU

EUROPEJSKIEJ

BOTT

FAKE NEWS W POLSCE

W TRAKCIE PIERWSZYCH MIESIĘCY PANDEMII COVID-19

KRYZYS

DEZINFORMACJA

TWITTER

TV

PROPAGANDA

WĄTEK

WZMIANKA

Autorka: Katarzyna Sumińska
Wsparcie analizy: Jacek Dembiński
Redaktor Naczelny: Ignacy Niemczycki
Skład: Rafał Witwicki
Korekta: Jacek Głazewski
Promocja: Filip Szarecki

Wydawca: Fundacja Centrum im. prof. Bronisława Geremka
Partner: Komisja Europejska Przedstawicielstwo w Polsce
Front Europejski, wydanie I, 2020 r.

FB: www.facebook.com/fronteuropejski/

TT: twitter.com/FrontEuropejski

WWW: www.fronteuropejski.pl

Publikacja powstała z dofinansowania Komisji Europejskiej.

Komisja Europejska, ani żadna osoba działająca w jej imieniu, nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania zamieszczonych poniżej informacji.

Informacje i poglądy zawarte w niniejszej publikacji są poglądami autorów i nie muszą one odzwierciedlać oficjalnego stanowiska UE.

Powielanie i cytowanie dozwolone pod warunkiem podania źródła.

FRONT EUROPEJSKI

Wojownicy Klawiatury to apolityczna społeczność walcząca z fake newsami dotyczącymi spraw europejskich. Monitorujemy media społecznościowe, weryfikujemy informacje oraz identyfikujemy akcje dezinformacyjne. Szkolimy, uczymy odróżniać doniesienia fałszywe od rzetelnych. Wejdź na Facebooka i wyszukaj grupę Wojownicy Klawiatury: facebook.com/groups/wojownicyklawiatury

Dołącz do nas i nie daj się złapać na fake newsa!

SPIS TREŚCI

Streszczenie	5
Wstęp	6
Analiza chronologiczna	7
Autorzy	10
Tematy dyskusji	12

1

Gdzie jest Unia Europejska?	13
1.1 Okres szczytowy	14
1.2 Główni Autorzy	15
1.3 Konta o charakterze bota lub trolla	16
1.4 Najpopularniejsze wzmianki	17

2

Jaka jest Unia?	20
2.1 Unia jest słaba, bezużyteczna i zbędna	20
2.2 Unia bagatelizuje pandemię	22
2.3 Unia jest spóźniona	22
2.4 Unijna pomoc jest znikoma/żadna	25
2.5 Unia umywa ręce	29
2.6 Unia równych i równiejszych	30
2.7 Unia (nie-) solidarna	31
2.8 Unia jest u schyłku	32

3

Polska na tle Europy	33
3.1 Polska odpowiedź przykładem	33
3.2 Wizerunek Polski w mediach zagranicznych	36
3.3 Statystyki	37
3.4 Wina UE	37
Podsumowanie	38
Rekomendacje	39
Metodologia i narzędzia	41
Ograniczenia metodologii	42
Zastosowane skróty:	42
Bibliografia	43

STRESZCZENIE

Przeprowadziliśmy badanie Internetu pod kątem obrazu Unii Europejskiej w Polsce, w kontekście pandemii COVID-19 oraz wyborów prezydenckich. Badanie objęło okres od 9 stycznia – dnia, w którym UE powiadomiła państwa członkowskie o zagrożeniu w systemie wczesnego ostrzegania i reagowania do 10 maja 2020 roku – pierwszej daty wyborów prezydenckich.

Główne tezy raportu to:

1. Wizerunek Unii Europejskiej w trakcie pandemii jest przede wszystkim negatywny i rozbrzmiewają w nim echa teorii spiskowych o rozpadzie Unii.
2. Debatę o Unii i koronawirusie w mediach społecznościowych w zdecydowanej mierze kształtują politycy.
3. W działaniach polityków i mediach związanych z obozem władzy widać niezmienną konsekwencję w wyolbrzymianiu porażek Unii i umniejszaniu jej dokonań.
4. Sytuacja pandemiczna wykorzystywana jest przez aktorów politycznych do celów politycznych (prowadzenia kampanii prezydenckiej, budowania wizerunku).
5. Narracja aktorów politycznych związanych z rządem jest spójna, co może, ale nie musi oznaczać, że jest to działanie skoordynowane.
6. Debata w Internecie jest do pewnego stopnia sterowana (konta o charakterze botów lub trolli, liczne treści manipulacyjne i dezinformacyjne). Media publiczne forsowały jednostronny obraz UE.
7. Skutkiem prowadzonej przez rząd komunikacji jest brak informowania obywateli o skali pomocy oferowanej przez Unię Europejską, co może prowadzić do osłabienia wsparcia dla projektu europejskiego w Polsce. Dodatkowo, zaostrza podziały społeczne, prowadzi do emocjonalnej dyskusji w Internecie oraz osłabia zaufanie do instytucji państwa.

Pierwszy z powyższych wątków – w odróżnieniu od pozostałych – wystąpił w okresie kilku dni i nosił znamiona skoordynowanej akcji dezinformacyjnej z użyciem kont o cechach botów czy trolli. Pozostałe tematy pojawiały się w całym badanym okresie. Wątki te są wykorzystywane regularnie i konsekwentnie do budowania negatywnego, zafałszowanego obrazu słabej UE, która spóźniła się z odpowiedzią na COVID-19 i pozostawiła państwa członkowskie same sobie. Piewcami tezy są w dużej mierze politycy związani z obozem władzy oraz media publiczne. W ich wypowiedziach zauważyliśmy stosowanie technik manipulacji, pół-prawd i dezinformacji.

Ponadto, politycy u władzy ewidentnie wykorzystują sytuację epidemiologiczną do swoich celów – budują obraz Unii słabej i osamotnionej, a jednocześnie Polski silnej, która bardzo dobrze radzi sobie z kryzysem.

W analizowanym okresie opinie na temat Unii Europejskiej okazały się skrajnie spolaryzowane. Dodatkowo, techniki manipulacji i dezinformacji stosowane przez polityków i niektóre media, wywoływały emocjonalną reakcję społeczną. Obywatele, którzy zmagają się ze skutkami pandemii, otrzymali niespójny i zafałszowany obraz wsparcia, jaki Polska i jej obywatele uzyskują od Unii Europejskiej. W efekcie prowadzi to może do podkopania zaufania do instytucji państwa, osłabienia demokracji, radykalizacji postaw, a także ułatwienia przeprowadzenia akcji dezinformacyjnej na większą skalę.

WSTĘP

Sytuacja pandemiczna związana z COVID-19 jest sprawdzianem europejskiej solidarności i wzajemnego zaufania. Jest to egzamin dla polityków europejskich i krajowych, od których społeczeństwa oczekują jasnych odpowiedzi na kryzys, po pierwsze zdrowotny, po drugie zaś – w dłuższej perspektywie – gospodarczy.

W Polsce decyzjom rządu dotyczącym pandemii, wprowadzaniu ograniczeń w przemieszczaniu się, zamykaniu granic, propozycji tarcz gospodarczych, towarzyszyła debata na temat zbliżających się wyborów prezydenckich. Dodatkowo, odpowiedź Unii Europejskiej na COVID-19 była przez polityków u władzy pomijana – Unia była wręcz krytykowana za brak odpowiedzi i wsparcia państw członkowskich.

Głosy te były często podnoszone przez osoby, które – zdawać by się mogło – rozumieją rolę Unii Europejskiej w obszarze zdrowia oraz kwestię współodpowiedzialności państw członkowskich w tworzeniu prawa i podejmowaniu decyzji. Można tu postawić pytanie o to, czy osoby zarzucające Unii brak działań, czynią to celowo i czy Unia przypadkiem nie jest traktowana jako „chłopiec do bicia”, na którego można zrzucić odpowiedzialność oraz odwrócić uwagę opinii publicznej od własnej niekompetencji.

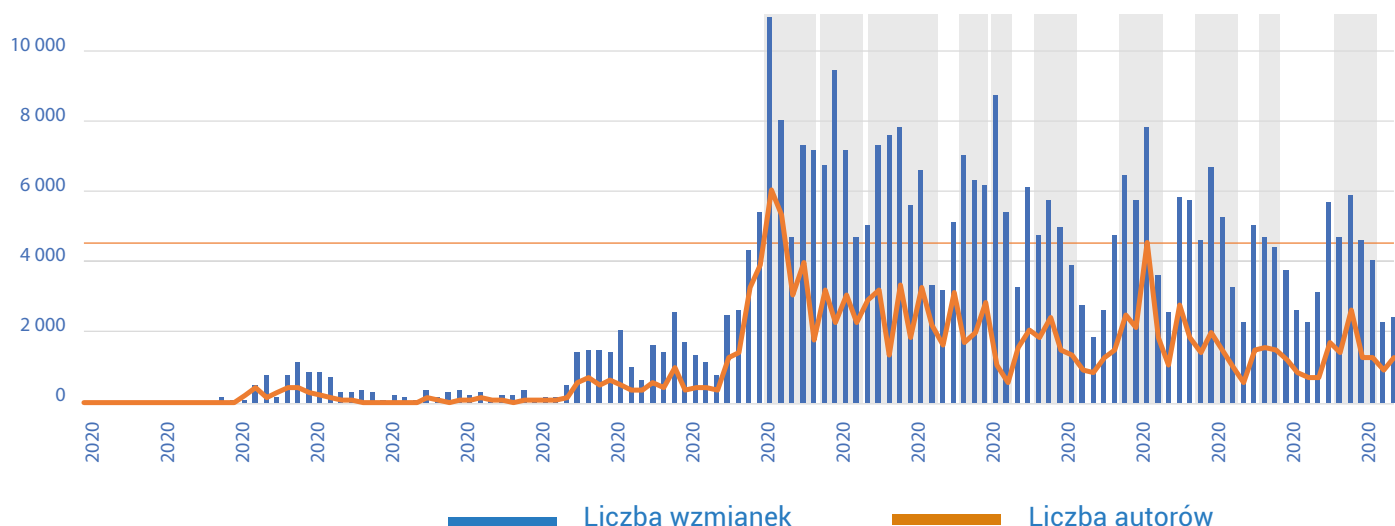
Postanowiliśmy po pierwsze sprawdzić dokładnie, co i jak mówili politycy oraz liderzy opinii w początkowej fazie pandemii COVID-19 (9 stycznia -10 maja 2020 roku) w kontekście Unii Europejskiej i jak reagowała na to sieć. W szczególności, przyjrzelśmy się, w jaki sposób przedstawiana była reakcja UE na pandemię przez członków rządu, polityków i media. Czy narracja była spójna i/lub skoordynowana? Czy była wykorzystywana do celów politycznych? Jaki jest jej skutek?

Po drugie, zbadaliśmy czy debata w Internecie była sterowana poprzez publikację zmanipulowanych treści, dezinformacji z wykorzystaniem kont o charakterze botów lub trolli.

ANALIZA CHRONOLOGICZNA

Pierwsze wzmianki o koronawirusie w języku polskim (w kontekście UE) pojawiły się pod koniec stycznia i dotyczyły głównie informacji z Chin oraz ewakuacji Europejczyków z Wuhan. W sumie w badanym okresie (9 stycznia-10 maja 2020 roku) zidentyfikowaliśmy 353,919 wzmianek stworzonych przez 48,000 autorów. Liczba wzmianek rosła w miarę wzrostu liczby zachorowań w Europie, ale ich skok powyżej 4,500 dziennie nastąpił w Polsce dopiero 12 marca 2020 roku – w dniu, w którym umarła pierwsza ofiara COVID-19 w Polsce. Tego dnia w serwisie Twitter ogromną popularność zyskało hasło „Gdzie jest UE?”.

Koronawirus & UE

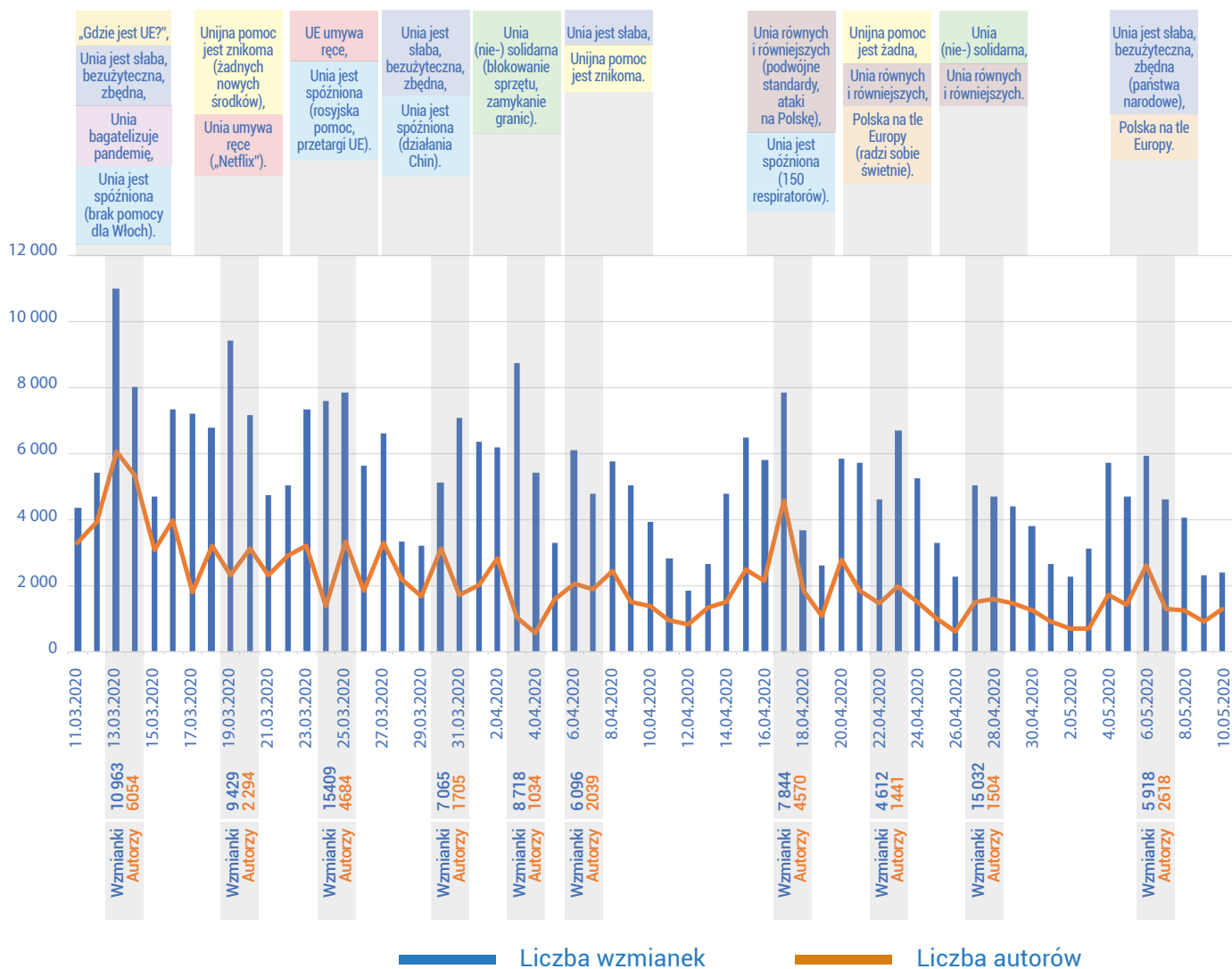
Wyróżniliśmy 10 okresów szczytowych pod względem liczby wzmianek powyżej 4,500 dziennie.

Okres numer	Data	Liczba wzmianek	Liczba autorów
1.	12-15 marca 2020	29,032	18,402
2.	16-20 marca 2020	37,863	14,308
3.	21-27 marca 2020	27,631	18,195
4.	30 marca-1 kwietnia 2020	18,514	6,847
5.	2-4 kwietnia 2020	14,122	4,429
6.	6-9 kwietnia 2020	21,648	7,841
7.	14-17 kwietnia 2020	24,844	12,486
8.	20-24 kwietnia 2020	28,809	9,514
9.	27-28 kwietnia 2020	9,696	3,085
10.	4-7 maja 2020	20,882	7,036

Z obserwacji natężenia wzmianek widzimy, że ich liczba dotycząca UE i koronawirusa nie spada znacząco.

Liczba wzmianek wyraźnie kumuluje się wokół konkretnych punktów w czasie, co sugeruje, że istnieją czynniki zewnętrzne, które wyzwalają dyskusję w Internecie.

Koronawirus & UE - okresy szczytowe

Aby zrozumieć tę zależność, zestawiliśmy dni o najwyższym natężeniu wzmianek z głównymi tematami dyskusji w Internecie, działaniami UE, wydarzeniami w Polsce oraz liczbą zachorowań oraz zgonów na terenie Europy i w Polsce.

Z przeprowadzonego zestawienia wynika wyraźna korelacja pomiędzy wydarzeniami a dyskusją w Internecie (np. pierwszy zgon w Polsce, debata prezydencka, obniżenie jakości platformy Netflix). Często działania UE stały w opozycji do głównych tematów dyskusji, co związane było z zaangażowaniem polskich polityków oraz ich krytycznymi wobec UE wypowiedziami.

Zdarza się również, że liczba wzmianek jest generowana sztucznie (przypadek akcji dezinformacyjnej z rosyjskim samolotem, a po części również akcja „Gdzie jest UE?”).

Data	Liczba wzmianek ¹	Główny przekaz	• Główne działania UE/ wydarzenia w Polsce	Liczba zachorowań / zgonów w UE, EOG, UK	Liczba zachorowań / zgonów w Polsce
13 marca 2020	10,963	„Gdzie jest UE?”, Unia jest słaba, beзуżyteczna, zbędna, Unia bagatelizuje pandemię, Unia jest spóźniona (brak pomocy dla Włoch).	<ul style="list-style-type: none"> • KE ogłasza Coronavirus Reaction Investment Initiative. • PMM ogłasza ograniczenia epidemiologiczne w Polsce. • 12 marca umiera w Polsce pierwsza ofiara na koronawirusa. 	6,192 / 248	18 / 1
19 marca 2020	9,429	Unijna pomoc jest znikoma (żadnych nowych środków), Unia umywa ręce („Netflix”).	<ul style="list-style-type: none"> • KE ogłasza utworzenie magazynu materiałów strategicznych. • KE wzywa serwisy streamingowe, operatorów i użytkowników do zapobiegania przeciążeniom sieci. • KE wydaje wytyczne mające zapewnić zdecydowane ogólnoeuropejskie podejście do monitorowania inwestycji zagranicznych. • Wywiad Ministra Ardanowskiego w TVP • Echa słów PMM z 18 marca na temat braku żadnych nowych środków dla Polski. 	11,880 / 721	49 / 0
24 oraz 25 marca 2020	7,583	UE umywa ręce, Unia jest spóźniona (rosyjska pomoc, przetargi UE).	<ul style="list-style-type: none"> • KE wydaje wytyczne mające zapewnić zdecydowane ogólnoeuropejskie podejście do monitorowania inwestycji zagranicznych. • Z pomocą Włochom spieszą Chiny, Rosja i Kuba. • Polska „nie wpuściła” rosyjskiego samolotu do swojej przestrzeni powietrznej. • Polska nie wzięła udziału w przetargu. • KE chce, by państwa UE odeszły od jednomyślności w kwestiach dotyczących praw człowieka i demokracji, a zamiast tego podejmowały decyzje większością kwalifikowaną. 	22,237 / 1,428	115 / 1
	7,826			22,460 / 1,761	152 / 2
31 marca 2020	7,065	Unia jest słaba, beзуżyteczna, zbędna, Unia jest spóźniona (działania Chin).	<ul style="list-style-type: none"> • UE zwiększyła wsparcie dla uchodźców z Syrii i osób wymagających szczególnej troski w Iraku, Jordanii i Libanie. • Środki nadzwyczajne na Węgrzech. • Wywiad MEP Saryusza-Wolskiego: UE jest słaba. • Palenie flag UE w Niemczech. 	27,225 / 2,650	193 / 9
3 kwietnia 2020	8,718	Unia (nie-) solidarna (blokowanie sprzętu, zamykanie granic).	<ul style="list-style-type: none"> • KE znosi cła na wyroby medyczne, wprowadza wytyczne dla leczenia pacjentów transgranicznych. • KE zatwierdza polski program wsparcia firm. • Wypowiedź Komisarza Bretona dotycząca restrykcji eksportowych. • Echa pisma wysłanego do Polski dotyczącego prawidłowego informowania o finansowaniu UE (1 kwietnia). 	32,267 / 3,233	392 / 14
6 kwietnia 2020	6,096	Unia jest słaba, Unijna pomoc jest znikoma	<ul style="list-style-type: none"> • UE wspiera rolników. 	27,969 / 2,900	475 / 15
17 kwietnia 2020	7,844	Unia równych i równiejszych (podwójne standardy, ataki na Polskę), Unia jest spóźniona („150 respiratorów”).	<ul style="list-style-type: none"> • Echa 16 kwietnia: rezolucja PE dotycząca Polski i Węgier. • Głosowanie w PE dotyczące udostępnienia środków na walkę z COVID-19. 	26,265 / 3,933	336 / 28
22 kwietnia 2020	6,693	Unijna pomoc jest żadna, Unia równych i równiejszych, Polska na tle Europy (radzi sobie świetnie).	<ul style="list-style-type: none"> • KE proponuje dodatkowe środki nadzwyczajne, na wsparcie rynków rolnych i rynków żywności. • KE zaproponowała pakiet pomocy makrofinansowej o wartości 3 mld euro dla dziesięciu krajów partnerskich objętych procesem rozszerzenia UE i polityką sąsiedztwa. • Wywiad PMM w FAZ. 	19,302 / 3,351	263 / 21
27 kwietnia 2020	5,032	Unia (nie-) solidarna, Unia równych i równiejszych	<ul style="list-style-type: none"> • Komisarze UE: możliwa głęboka recesja. • Apel byłych Ambasadorów RP. • MEP Czarnecki „UE na zakręcie”. 	14,541 / 1,396	344 / 11
6 maja 2020	5,918	Unia jest słaba, beзуżyteczna, zbędna (państwa narodowe), Polska na tle Europy.	<ul style="list-style-type: none"> • Debata prezydencka, PAD: „Najlepiej radzą sobie państwa narodowe”. • Recesja w UE. 	11,717 / 1,989	425 / 18

¹ Liczba wzmianek w sieci na dany temat w określonym czasie uzyskana za pomocą narzędzia Brandwatch. Ogólna liczba wszystkich wzmianek na dany temat jest sumą wszystkich wzmianek zawierających analizowane słowa kluczowe, w tym udostępnienia i komentarze do nich. Zbierane dane pochodzą tylko z profili publicznych, stron internetowych i publicznie dostępnych wpisów na blogach.

AUTORZY

Kolejnym elementem analizy było zbadanie, kto stoi za najpopularniejszymi wypowiedziami. Okazało się, że głównymi aktorami² zaangażowanymi w dyskusję w sieci na temat koronawirusa i UE są politycy (serwisy Twitter i Facebook), natomiast w serwisie Twitter największy zasięg uzyskały wypowiedzi mediów³. Autorami najpopularniejszych wpisów w tym serwisie byli posłowie do Parlamentu Europejskiego z PiS Jacek Saryusz-Wolski i Patryk Jaki oraz z PO Andrzej Halicki, Małgorzata Kidawa-Błońska, a także Bartosz Wiśniakowski (KO), Zastępca Burmistrza Dzielnicy Wilanów m. st. Warszawy.

Dwa konta należą do liderów opinii w serwisie Twitter: Czerwonych Potworków i Wojciecha Batuga. Przedstawiciele szeroko rozumianych mediów reprezentuje na miejscu 7. TVP Info oraz na miejscu 10. publicysta Rafał Frąckiewicz, współtwórca wSensie TV. Think tank PISM zajął 6. Miejsce.

	Imię i nazwisko / Nazwa	Popularność ⁴	Wypowiedzi ⁵	Obserwatorów	Zasięg
1.	Jacek Saryusz-Wolski	39,119	89	54,421	312,448
2.	Patryk Jaki	31,955	5	239,279	213,105
3.	Małgorzata Kidawa-Błońska	26,818	3	112,063	57,737
4.	CzerwonePotworki	18,968	52	11,172	42,705
5.	Wojciech Batug	18,853	6	79,96	8,048
6.	Polski Instytut Spraw Międzynarodowych	18,307	6	21,27	22,386
7.	TVP Info	16,941	41	695,071	4,955,837
8.	Andrzej Halicki	16,013	11	62,941	77,931
9.	Bartosz Wiśniakowski	14,907	18	3,977	5,472
10.	Rafał Otoka Frąckiewicz	12,956	15	18,101	44,569

2 Ranking autorów prezentuje najbardziej wpływowe wzmianki oraz konta, których użytkownicy wypowiadają się w obrębie badanego tematu. Ranking powstaje po zsumowaniu wartości ze wszystkich publicznych wpisów, udostępnionych na kanałach społecznościowych w wybranym okresie. Ze względu na ograniczenia czasowe i narzędziowe, zdecydowaliśmy się stworzyć ranking jedynie za pomocą skanera *Unamo*. Skaner ten, w przeciwieństwie do *Brandwatcha*, nie pozwala na wielowarstwowe wyszukiwanie, przez co może być mniej dokładny. Oferuje natomiast analizę serwisu Facebook. Uznaliśmy, że w zrozumieniu treści w Internecie, ważna jest wiedza, kto stał za wpisami o największym zasięgu.

3 Zasięg, czyli inaczej potencjał wpływu. Zasięg jest to potencjalna liczba odsłon danego wpisu. Analizowana jest wielkość profilu – algorytm ustala mnożnik procentowy (od 3% do 18%). Dodatkowo badana jest ilość interakcji konkretnego wpisu. Na tej podstawie szacowany jest potencjalny wpływ/zasięg.

4 Popularność to interakcje do poszczególnych wpisów. Liczba polubień, komentarzy oraz udostępnień mnożona jest przez ustalone wagi (1 x polubienia, 4 x komentarz oraz 16 x udostępnienie), a wyniki są sumowane. Przelicznik wagi zależy od tego, czy dana interakcja w związku z materiałem wymagała od internauty niskiego, średniego bądź dużego zaangażowania. Łatwiej jest polubić wpis, niż go skomentować lub udostępnić/przekazać dalej innym osobom.

5 Liczba wypowiedzi na dany temat została zmierzona za pomocą narzędzia *Unamo*.

Największy zasięg w serwisie Twitter osiągnęli głównie przedstawiciele mediów. Spośród polityków na 4. miejscu znalazł się poseł do Parlamentu Europejskiego Radosław Sikorski, a na miejscu 8. Janusz Piechociński. Na 10. miejscu znalazła się Kancelaria Premiera.

	Imię i nazwisko / Nazwa	Popularność	Wypowiedzi	Obserwatorów	Zasięg
1.	Portal TVP Info	16,941	41	695,071	4,955,837
2.	TVN 24	3,975	20	1,418,560	4,294,765
3.	„Rzeczpospolita”	2,966	69	202,522	2,059,094
4.	Radosław Sikorski	7,167	35	1,005,400	1,261,850
5.	Bartosz Węglarczyk	8,060	19	341,789	1,095,521
6.	Telewizja Republika	2,739	42	82,086	605,689
7.	„Dziennik”	1,451	61	53,737	543,111
8.	Janusz Piechociński	1,830	44	86,507	499,740
9.	Polskie Radio	3,200	85	29,683	431,148
10.	Kancelaria Premiera	2,682	5	559,052	372,722

Podobnie wygląda sytuacja w serwisie Facebook. Tam „hitem” okazał się filmik opublikowany przez europosłankę Janinę Ochojską, w którym utyskiwania na Rzymian z Żywotu Briana Monty’ego Pythona zestawiono z narzekaniami na UE. Na 2. miejscu w rankingu znalazł się Patryk Jaki (PiS), na miejscu 9. Katarzyna Lubnauer (Nowoczesna), a na miejscu 10. była kandydatka na prezydenta, Małgorzata Kidawa-Błońska (PO). Natomiast na miejscu 5. uplasowało się konto Klubu Platformy Obywatelskiej, a na miejscu 7. – Konfederacji. Pozostałe konta należą do mediów (Natemat.pl) oraz stron krytycznych wobec partii rządzącej: Racjonalnej Polski, Soku z Buraka oraz Kompas Anny Saranieckiej.

Ranking zasięgów w serwisie Facebook wygląda bardzo podobnie, z tą różnicą, że dwie ostatnie pozycje zajmują TVN 24 oraz „Krytyka Polityczna”. Z kolei Patryk Jaki „spadnie” na miejsce 3., za portalem Natemat.pl, zaś Sok z Buraka wymieni się miejscami z Konfederacją.

	Nazwa	Popularność	Wypowiedzi	Polubię strony	Zasięg
1.	Janina Ochojska	273,600	1	29,038	2,739,935
2.	Patryk Jaki	113,336	5	257,603	1,203,671
3.	Natemat.pl	105,665	10	386,538	1,233,034
4.	Racjonalna Polska	86,571	2	361,958	899,106
5.	Platforma Obywatelska	71,126	3	248,836	751,915
6.	Kompas Anny Saranieckiej	68,977	1	64,047	695,713
7.	Konfederacja	55,692	5	361,651	631,070
8.	Sok z Buraka	46,792	8	922,504	693,507
9.	Katarzyna Lubnauer	42,470	1	34,456	428,950
10.	Małgorzata Kidawa-Błońska	42,246	2	145,970	442,343

TEMATY DYSKUSJI

Już w tym momencie analizy widać wyraźnie, jak duży wpływ na dyskusję w Internecie mają politycy oraz partie polityczne: to ich wypowiedzi generowały wyraźne zainteresowanie w sieci. Ważną rolę odegrały również media.

Przeanalizowaliśmy najważniejsze wypowiedzi tego okresu oraz reakcje internautów. Na tej podstawie zidentyfikowaliśmy trzy główne wątki dyskusji.

Pierwszy z nich zbiegł się w czasie z pierwszym szczytem wzmianek. Określiśmy go mianem „Gdzie jest Unia Europejska?”, ponieważ właśnie to zdanie pojawiało się serwisie Twitter z ogromną częstotliwością. Mimo, że temat „nieobecności” Unii Europejskiej będzie wielokrotnie powtarzał się w całym analizowanym okresie, postanowiliśmy go wyróżnić. Po pierwsze ze względu na to, że jako trend powstał nagle, a po drugie, ponieważ zaangażowało się w niego bardzo wielu użytkowników o niskim potencjale wpływu, co pod względem manipulacji treści w Internecie wydawało się zastanawiające.

Drugi wątek poświęcony został postrzeganiu reakcji Unii Europejskiej na pandemię koronawirusa. Podzieliśmy go ze względu na najczęściej pojawiające się określenia Unii: Unia, która jest słaba, oferowana przez nią pomoc jest spóźniona i znikoma. Unia, która umywa ręce, nie traktuje państw członkowskich na równi i jest niesolidarna. I w konsekwencji: Unia, która jest u schyłku i na skraju rozpadu – ten ostatni temat jest krótkim przeglądem najczęściej pojawiających się teorii spiskowych dotyczących Unii.

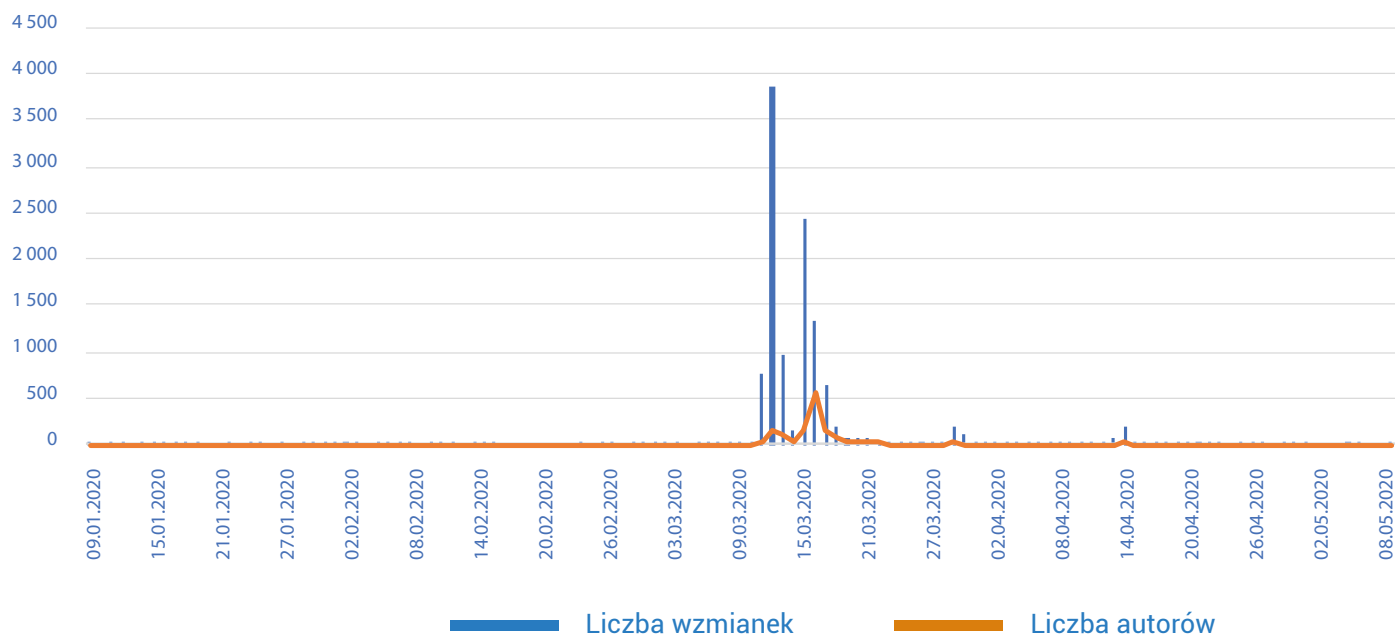
Trzeci i ostatni wyróżniony przez nas wątek dotyczył budowania wizerunku Polski na tle Europy. Szukaliśmy odpowiedzi na pytanie, jak radzi sobie Polska z pandemią COVID-19 na tle innych krajów członkowskich i jakie elementy składają się na ten pogląd i wizerunek.

1

GDZIE JEST UNIA EUROPEJSKA?

Pytanie „Gdzie jest UE?” zaczęło osiągać szczytową częstotliwość 12 marca. Nasze monitory zostały wręcz zalane wzmiankami osób pytających, gdzie jest Unia Europejska, gdzie są „eurokraci” w kontekście rosnącej liczby chorych we Włoszech, a także pierwszego zgonu w Polsce, który miał miejsce właśnie tego dnia.

Gdzie jest UE?

Czynnikiem wyzwalamym tę dyskusję mógł być również list Gianluca di Feo, wicenaczelnego włoskiej gazety „La Repubblica” ([przedrukowany w Gazecie Wyborczej](#)). „Na wszystkich mapach w Brukseli, tam gdzie niegdyś była Italia jest nie wiadomo dlaczego morze. Morze imienia Unii Europejskiej” – [komentowali Internauci](#).

Hasło „Gdzie jest UE?” pojawiło się i zniknęło nagle: z 9 wzmianek 11 marca, ich liczba wzrosła skokowo do 742 w dniu 12 marca. Szczyt nastąpił 13 marca (3,484 wzmianki), zaś ostatnie duże natężenie – 19 marca. Prawie wszystkie znalezione przez nas wzmianki pochodzą z mediów społecznościowych, z przewagą serwisu Twitter. W sumie za pomocą narzędzia Unamo zidentyfikowaliśmy 11,724 wzmianek, stworzonych przez 1,658 autorów⁶.

Kategoria	Wypowiedzi	Zasięg	Polubienia	Komentarze	Udostępnienia	Autorzy
Twitter	7,162	1,555,795	31,222	4,512	4,777	243
Facebook	4,532	1,365,273	8,934	2,984	6,090	1,405
Instagram	5	96	5	0	0	5
Społeczności	1	0	0	0	0	1
Portale	23	0	0	0	0	3
SUMA	11,724	2,921,164	40,161	7,496	10,867	1,658

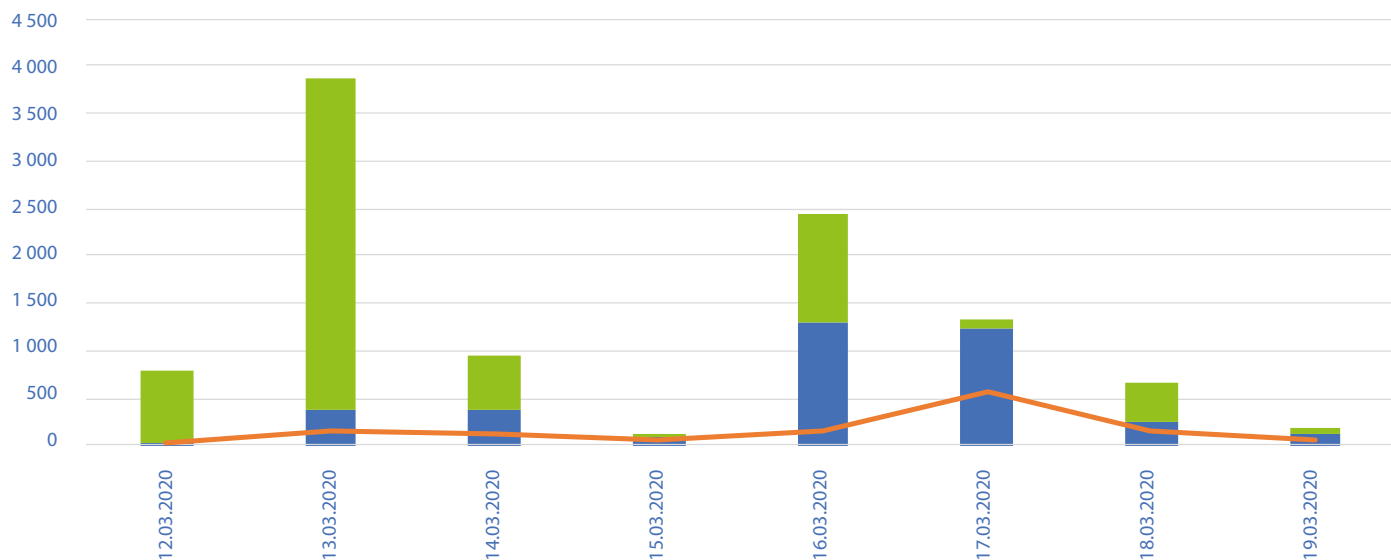
⁶ Wzmianki stworzone przez autorów unikatowych. Autorzy w serwisie Twitter liczeni są jako autorzy postów (bez tzw. retweetów).

1.1

OKRES SZCZYTOWY

Najwięcej wpisów opublikowanych zostało w dniach 12-19 marca 2020 roku. Pierwszy szczyt nastąpił 13 marca, a drugi 16 marca. 63% wszystkich znalezionych wpisów powstało w serwisie Twitter, choć Facebook dominował w dniach 15-17 marca.

Gdzie jest UE? Okres szczytowy

■ Wzmianki Facebook
 ■ Wzmianki Twitter
 ■ Autorzy

Dzień	% wzmianek FB	% wzmianek TT
12 marca 2020	5%	95%
13 marca 2020	10%	90%
14 marca 2020	41%	59%
15 marca 2020	72%	28%
16 marca 2020	53%	46%
17 marca 2020	93%	7%
18 marca 2020	39%	61%
19 marca 2020	63%	34%
SUMA	37%	63%

1.2

GŁÓWNI AUTORZY

1.2.1 TWITTER

W serwisie Twitter najpopularniejsze konta zaangażowane w dyskusję „Gdzie jest UE?”, należały do dziennikarzy, publicystów i liderów opinii, co odróżnia tę narrację od pozostałych, w których dominować będą politycy. Z polityków na 3. miejscu znalazł się Kazimierz Smoliński (PiS), a na 9. europosłanka Sylwia Spurek.

	Imię i nazwisko/ Nazwa	Popularność	Wypowiedzi	Obserwatorów
1.	Grzegorz Jankowski	22269	1	8497
2.	Marcin Palade	18927	2	39814
3.	Kazimierz Smoliński	9759	1	7458
4.	Anna Mierzyńska	9677	6	11891
5.	Adam Traczyk	5736	9	3959
6.	Marcin Celiński	5592	1	11466
7.	Przem75	3402	1	13574
8.	STANISA00912728	2646	2	4350
9.	Sylwia Spurek	2558	1	13010
10.	Wojciech Horwat	1651	2	10484

Zbadaliśmy również, które konta „tweetowały” najczęściej⁷. Okazało się, że poza Adamem Traczykiem, który uplasował się na 3. pozycji, żadne z kont nie należy do osób publicznych czy liderów opinii w serwisie Twitter. Są to konta bardzo mało popularne i generują mało zasięgu, choć część z nich ma wielu obserwatorów. Może to, ale nie musi, wskazywać, że wskazane konta mają wysoki procent cech trolla lub bota. Jedno z nich zostało już usunięte z serwisu Twitter.

Ta zdecydowana różnica w kategorii autorów treści z innymi tematami, może wskazywać na to, że trend nie powstał w sposób naturalny i był sztucznie promowany za pomocą dużej liczby kont w serwisie Twitter, które retweetowały liderów opinii oraz tworzyły treści, zawierające podobne do siebie frazy (nasze słowa kluczowe).

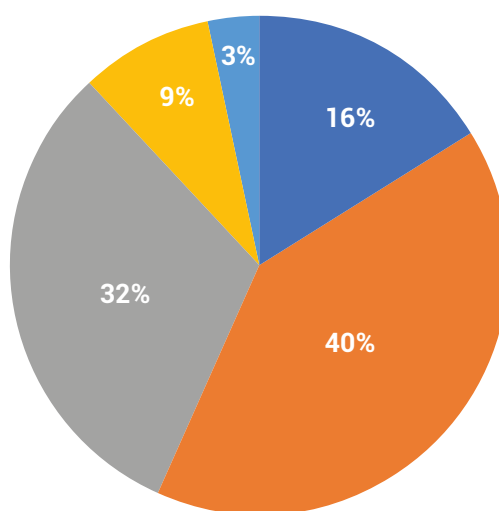
⁷ Sama liczba tweetów, bez tzw. retweetów.

1.2.2 FACEBOOK

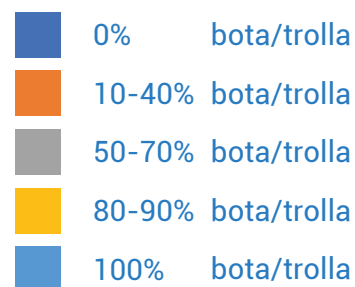
W pierwszej dziesiątce najpopularniejszych stron w serwisie Facebook znalazły się zarówno strony konta popierające PiS, jak i KO, strona rzecznika prasowego Konfederacji, tabloid oraz strony mocno „prawicujące”. Ich rozbieżność polityczna może wskazywać na to, że narracja „Gdzie jest UE?” jest bardzo spolaryzowana. Wskazują też na to wzmianki, które przeanalizowaliśmy. Posty są bardzo emocjonalne, ich język dosadny, momentami nawet wulgarny.

	Imię i nazwisko/ Nazwa	Popularność	Wypowiedzi	Polubień
1.	Komitet Obrony Demokracji	4054	1	236939
2.	Polityczek.pl	3871	1	72074
3.	PiS na Księżyc	3635	1	169341
4.	Prawicowy Internet	3050	1	138099
5.	Nie chcę islamizacji Polski	1446	1	91920
6.	Stop islamizacji Europy	1303	1	63224
7.	Mam dość PiS-u	1246	1	119675
8.	Tomasz Grabarczyk	1079	1	7480
9.	Wspieram Rząd PiS	795	1	31071
10.	Prawicowy Szczecin	744	1	10749

1.3 KONTA O CHARAKTERZE BOTA LUB TROLLA

Konta o charakterze bota / trolla

Analizując aktywność kont w okresie szczytu, doszliśmy do wniosku, że istnieje prawdopodobieństwo manipulacji ruchu w serwisie Twitter. Wskazywałyby na to wysoki wskaźnik tzw. *retweetów* wobec całości generowanych treści, nagłe powstanie i zniknięcie trendu oraz wysoka liczba kont o niewielkim potencjale wpływu, angażująca w podawanie dalej treści liderów opinii.

Dodatkowo, zbadaliśmy konta⁸ pod względem procentu prawdopodobieństwa bota/ trolla. Okazało się, że 12% kont stanowią konta o wskaźniku bota lub trolla powyżej 80%. Powyżej 50% prawdopodobieństwa znalazło się 43% kont.

⁸ Wzięliśmy pod uwagę autorów postów i autorów tzw. *retweetów*. Przeanalizowaliśmy próbę 2,294 kont.

1.4 NAJPOPULARNIEJSZE WZMIANKI

Dzień	Wszystkie tweety	Tweety + RT	Liczba autorów Twitter	Liczba autorów + RT	Tweety + RT/ liczba autorów + RT	% tzw. retweetów
12 marca 2020	742	2,933	14	675	4.35	74.70%
13 marca 2020	3,484	4,740	92	1,000 ⁹	4.74	26.50%
14 marca 2020	561	880	36	523	1.68	36.25%
15 marca 2020	39	39	11	39	1.00	0.00%
16 marca 2020	1,123	1,665	19	1,000 ¹⁰	1.67	32.55%
17 marca 2020	96	99	11	95	1.04	3.03%
18 marca 2020	397	529	11	379	1.40	24.95%
19 marca 2020	63	68	10	61	1.11	7.35%
12-19 marca 2020	6,505	10,953	159 ¹¹	3,273 ¹²	2.90	40.61%

Szczególną uwagę zwraca 12 marca 2020 roku, czyli pierwszy dzień, w którym zauważyliśmy gwałtowny skok w ruchu: tzw. *retweety* tego dnia stanowią prawie 75% całego ruchu. Zbadaliśmy ten dzień również pod względem zaangażowania się najpopularniejszych kont. Okazało się, że jedynie 104 *tweety* pochodzą od 50 tego typu kont. Oznaczać to może, że tego dnia treści tworzone były przez niewielką liczbę liderów opinii, *retweetowała* je natomiast duża liczba kont, ale jedynie po kilka *tweetów*.

15 marca 2020 roku dyskusja w serwisie Twitter była znikoma, nasz skaner zebrał zaledwie 39 *tweetów*, utworzonych przez jedenastu autorów. Tego dnia debata toczyła się głównie w serwisie Facebook, ale wróciła do serwisu Twitter następnego dnia.

Jak widzimy, w wątek „Gdzie jest UE?” zaangażowała się niewielka liczba kont o dużym zasięgu, które zostały *retweetowane* przez ogromną liczbę użytkowników o mniejszym potencjale wpływu. Część z inicjatorów dyskusji powiązana jest z partią PiS.

Byli to m.in. [senator PiS, Marek Pęk](#) oraz [Jarosław Dudzicz](#), zastępca rzecznika prasowego Krajowej Rady Sądownictwa, który opublikował dodatkowy zestaw pytań: „Gdzie jest Komisja Europejska, gdzie jest Parlament Europejski, gdzie jest TSUE, gdzie jest Unia Europejska w obliczu zagrożenia koronawirusem?”.

Podobnie wypowiedział się [Paweł Lizoń](#), prezes Młodzieży Wszechpolskiej i [poseł PiS, Paweł Lisiecki](#).

⁹ Maksymalna liczba autorów udostępniona przez skaner *Unamo*. Prawdopodobnie liczba autorów jest większa. Co wpłynęłoby na wskaźnik liczby *tweetów* na autora.

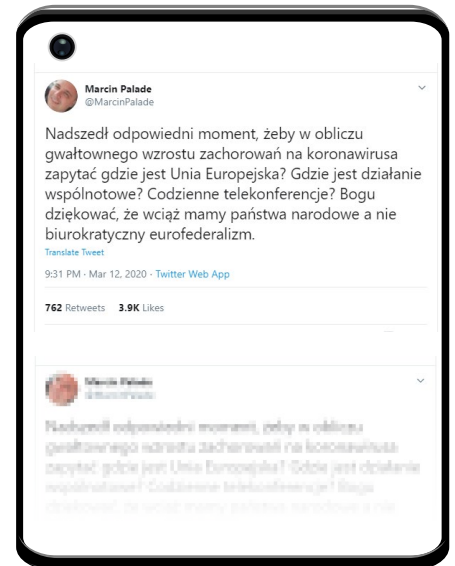
¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ Liczba wyników unikatowych.

¹² Liczba wyników unikatowych. Prawdopodobnie liczba ta jest większa.

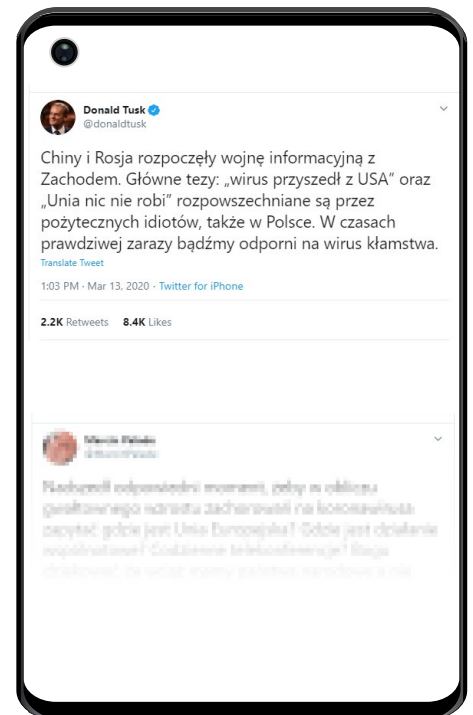

Narracja nabrała rozpędu wieczorem wraz z [tweetem Marcina Palade](#), znanego w serwisie socjologa, wpisem dziennikarza [Grzegorza Jankowskiego](#) oraz [tweetem Jana Śpiewaka](#) – zostaną one podane dalej setki razy. Hasło będzie powtarzane przez cały następny dzień, np. przez wpis pośła [Rafała Bochenka](#) oraz [słowa](#) Anotniego Macierewicza z wywiadu dla „Rzeczpospolitej: „W obliczu koronawirusa Unia Europejska jakby zniknęła”. 13 marca 2020 roku słowa te pojawią się na [rosyjskim portalu](#) Rossaprimavera, zaś internauci powiążą pytanie „Gdzie jest UE?” z rosyjską fabryką trolli.

Do trendu „Putinowskiej propagandy” dołączą również politycy opozycji, podając dalej [tweet Donalda Tuska](#): „Chiny i Rosja rozpoczęły wojnę informacyjną z Zachodem. Główne tezy: „wirus przyszedł z USA” oraz „Unia nic nie robi” rozpowszechniane są przez pożytecznych idiotów, także w Polsce”. Skok liczby wzmianek 16 marca 2020 roku, spowodowany został [tweetem Kazimierza Smolińskiego](#), posła PiS. Jego wpis był wielokrotnie *retweetowany* przez małe konta i wygenerował prawie 1,000 komentarzy.

Narracja o nieobecnej Unii ma wiele późniejszych odsłon, ale w formie tak skonsolidowanego, krótko trwającego trendu, nie powróci przez cały badany okres.

2

JAKA JEST UNIA?

Drugim przeanalizowanym przez nas wątkiem był sposób przedstawienia odpowiedzi Unii Europejskiej na pandemię. Prześledziliśmy jakimi określeniami posługiwano się opisując Unię. Okazało się, że część sformułowań była nam dobrze znana: wybrzmiewają w nich echa teorii spiskowych na temat Unii będącej na skraju upadku, Unii słabej, którą liberalne podejście krajów Europy Zachodniej doprowadzi do autodestrukcji.

2.1

UNIA JEST SŁABA, BEZUŻYTECZNA I ZBĘDNA

Najczęstszym określeniem stosowanym wobec Unii Europejskiej była fraza „UE jest słaba”. Zarzucano jej kompletny brak działań¹³, brak przygotowania¹⁴ i koordynacji.

Taką tezę głosił m.in. prezes PiS Jarosław Kaczyński: „Jestem przekonany, że trwający kryzys związany z epidemią bardzo wielu ludziom uświadomił słabość Unii i unaoczniał kluczowe znaczenie państw narodowych”.

Ponadto instytucje Unii Europejskiej pokazane zostały jako skrajnie zbiurokratyzowane: „UE to wielka bezwładna maszyna biurokratyczna” – pisał Rafał Ziemkiewicz w „DoRzeczy”. Elity brukselskie żyją w oderwaniu od prawdziwych problemów zwykłych ludzi¹⁵, zamiast

13 Poseł PiS Janusz Kowalski opublikował raport o bezczynności Komisji Europejskiej w Polsce.

14 Materiał Wiadomości z 13 marca „Koronawirus obnażył słabość Unii Europejskiej. Bruksela nie przygotowała się do zderzenia z epidemią. Nie zostały wypracowane żadne mechanizmy, które powstrzymałyby wirusa. Ciężar walki spoczywa na barkach krajów członkowskich.”

15 Zbigniew Ziobro 5 kwietnia: „Niektóre instytucje UE są kompletnie oderwane od rzeczywistości. Polska słusznie nie przyjęła uchodźców, podobnie jak Czechy i Węgry. Broniliśmy naszej suwerenności przed obcą nam kulturą islamu, którą chciano nam narzucić.”

pomagać – atakują państwa członkowskie¹⁶, eurokraci są oderwani od rzeczywistości¹⁷.

17 kwietnia 2020 roku – w dniu, w którym Parlament Europejski przegłosował pakiet antywirusowy CRII+, Minister Sprawiedliwości Zbigniew Ziobro tweetuje: „UE zawiodła na całej linii. To mówią Włosi, to mówią Francuzi, to mówią Hiszpanie. UE można powiedzieć jako instytucja okazała się skrajnie biurokratyzowana i skompromitowana swoją nieudolnością oraz brakiem zrozumienia wyzwań, jakie stoją dzisiaj przed Europą i przed światem”.

Dodatkowo, Unia Europejska jest podzielona, nie oferuje prawdziwej pomocy państwom członkowskim – cały ciężar walki spoczywa na nich. Unia jest zbędna¹⁸. „Pandemia pokazała, że w Europie najlepiej radzą sobie państwa narodowe. UE, KE i inne instytucje zasnęły [...]” – mówi Prezydent Andrzej Duda podczas debaty prezydenckiej 6 maja. To państwa narodowe okazują się skuteczne¹⁹ i to na nie mogą liczyć obywatele²⁰.

Narracja ta tworzy obraz słabej Unii Europejskiej, która opuściła kraje członkowskie. Jednocześnie buduje wizerunek Polski osamotnionej, która mimo braku pomocy ze strony UE, staje na wysokości zadania i wręcz nadaje ton dyskusji europejskiej, pomaga sąsiadom „z naszej części Europy” oraz kreuje się na lidera Europy Środkowo-Wschodniej. Okó. Press idzie w swojej analizie dalej i sugeruje, że „PiS wykorzystuje pandemię, by osłabić wizerunek UE w Polsce”.

16 Była polityk Aleksandra Jakubowska – w kontekście listu upominającego Polskę o rzetelne informowanie o wsparciu UE – napisała w portalu wPolityce.pl: „Szczególnie uaktywnili się eurokraci, usadowieni w różnych strukturach Komisji Europejskiej niczym jemioła na drzewach, swoją aktywność przejawiając przede wszystkim w pisaniu pouczających i ostrzegających pism do władz krajów członkowskich.”

17 Eurokraci „żyją w kokonie w sposób pasożytniczy funkcjonując w przestrzeni europejskiej” – to słowa prof. Mieczysława Ryby z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

18 1 kwietnia 2020 roku Jarosław Dudzicz, zastępca rzecznika Krajowej Rady Sądownictwa pisze na Twitterze: „Od razu widać, że instytucje Unia Europejska, w tym Komisja Europejska są w czasach kryzysów i próby całkowicie zbędne, a państwa członkowskie muszą sobie radzić same”.

19 To słowa kandydata na prezydenta z partii Konfederacja, Krzysztofa Bosaka: „Wszyscy zwrócili ostatnio na to uwagę: to właśnie PAŃSTWA okazują się skuteczne, a NIE organizacje międzynarodowe”.

20 Podsekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, Marcin Przydacz 17 marca w Telewizji Republika: „Sytuacja z koronawirusem pokazała, że obywatele w sytuacji kryzysu mogą przede wszystkim liczyć na swoje kraje, a nie na Unię Europejską”.

2.2

UNIA BAGATELIZUJE PANDEMIĘ

Kolejnym elementem budowania wizerunku słabej UE wobec silnej Polski jest pokazanie zepsutej i upadłej „Europy Zachodniej”, która zlekceważyła epidemię.

Taką wizję roztacza wideo „Tango Europy z koronawirusem”, na którym w rytm muzyki tango pokazano jak „zgniły Zachód” nie odpowiada na pandemię – w pierwszych ujęciach dostrzec można zdjęcia ulic i barów z Włoch, Niemiec, Francji i Belgii wypełnionych ludźmi w połowie marca oraz ujęcia z koncertu w Wielkiej Brytanii. „Kiedy Unia bagatelizuje problem – Polska chroni swoich obywateli” – głosi komentarz. Film został podane dalej przez konta [partii PiS](#).

2.3

UNIA JEST SPÓŹNIONA

„Unia zasnęła” początek epidemii. Zdanie to będzie bardzo popularne w mediach społecznościowych, znajdziemy je również w wypowiedziach Prezydenta Andrzeja Dudy²¹, poszczególnych polityków PiS²² i posłów do Parlamentu Europejskiego²³. Narracja ta zostanie ponownie zestawiona z działaniami polskiego rządu, przedstawionymi jako szybkie i sprawne. Prezydent Andrzej Duda „załatwia” maseczki w dwa dni, urzędnikom europejskim zajmuje to minimum dwa tygodnie. Tymczasem do pierwszego przetargu Polska nie dołączyła, ponieważ zbyt późno przystąpiła do mechanizmu wspólnych zakupów²⁴.

Takich sprzeczności będzie więcej. 6 kwietnia 2020 roku [premier Morawiecki](#) mówi: „Epidemia uderzyła w podstawy gospodarki. Dotknęło to #UE, która musi teraz zbudować odważny pakiet dla gospodarki.” – słowa te padają cztery dni po tym, jak Komisja zaproponowała program odbudowy europejskiej gospodarki – CRII+.

4 maja 2020 roku, w dniu w którym przewodnicząca KE Ursula von der Leyen ogłasza konferencję darczyńców, na [portalu strajk.eu](#) czytamy: „Koronawirus szaleje od pół roku, zmarło ponad ćwierć miliona ludzi, a Unia Europejska działa tak opieszale, jakby to chodziło o kupno rodzinnego samochodu”. Redaktorem naczelnym portalu i jego wydawcą jest Maciej Wiśniowski, były publicysta portalu [Sputnik Polska](#).

21 Prezydent Andrzej Duda w wywiadzie dla „[Naszego Dziennika](#)”, 4 kwietnia: „Jako państwo nie otrzymaliśmy z Brukseli żadnej dodatkowej pomocy finansowej. Nie było dodatkowych pieniędzy. Przesunięto jedynie środki, które i tak mieliśmy w swojej dyspozycji. Z jednego celu przekierowano pieniądze na walkę z koronawirusem. Nie widać też jakiegось wielkiego zaangażowania ze strony instytucji europejskich. Owszem, Rada Europejska zebrała się dwukrotnie. Natomiast jeśli chodzi o aktywność ze strony Komisji Europejskiej to muszę powiedzieć, że wygląda to raczej marnie.”

22 Senator PiS, Artur Warzocha 4 kwietnia [tweetował](#): „Skoro KE naprawdę chce rzetelnej informacji o swoich dokonaniach w walce z koronawirusem w Polsce, to powinna zapaść głucha cisza, aż do momentu pojawienia się choćby symptomów jakiegokolwiek pomocy ze strony UE i sprawa będzie załatwiona”.

23 „W tym samym czasie szefowa KE przeprosiła Włochów, przyznając, że Unia Europejska zawiodła w sprawie kryzysu związanego z koronawirusem. Teraz próbuje wyjść z twarzą. Jej działania są jednak bardzo spóźnione” – mówił poseł do Parlamentu Europejskiego, Ryszard Czarnecki w rozmowie z portalem [PolskieRadio24.pl](#).

24 Minister Szumowski podpisał się pod deklaracją dołączenia Polski do mechanizmu wspólnych zakupów środków zapobiegawczych 7 marca, a pierwszy przetarg na środki ochrony osobistej, rozpisany został 28 lutego.

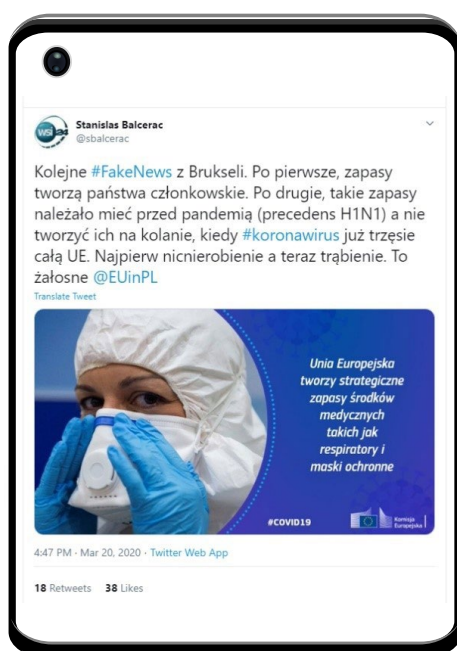
2.3.1 POMOCY UDZIELAJĄ CHINY/ROSJA, NIE UE

To nie Unia pomogła państwom członkowskim na początku pandemii. Pomocną dłoń wyciągnęły do nich Chiny, Rosja czy Kuba, co miało być dowodem na spóźnione działania Unii.

„Rosja pomaga Włochom w walce z koronawirusem. [...] Włochy wsparły także Chiny i Kuba. A co z państwami UE?” – pyta Sputnik Polska. Niszowy portal prawnicowy Kresy.pl publikuje słowa prezydenta Serbii, który 17 marca 2020 roku stwierdził, że jego kraj nie otrzymał żadnego wsparcia Unii Europejskiej czy jej państw, a pomogły mu tylko Chiny. Na blogu Leonardo (platforma NEon24) przeczytamy, że Włoch otrzymały „wielkie wsparcie ze strony Rosjan, Chin i Kuby, ale prawie żadnej ze strony Europy”.

Niestety, szybko okazało się, że pomoc niesiona przez Rosję czy Chiny nie była bezwarunkowa. Wiele ośrodków analitycznych zakwalifikowało ją jako strategiczne operacje wpływu^{25,26}. Przynajmniej jedna z takich operacji miała miejsce na terenie Polski – kiedy Rosja oskarżyła Polskę o niewpuszczenie samolotów z ładunkiem pomocy dla Włoch. Informację zdementował polski MSZ.

2.3.2 TWORZENIE ZAPASÓW I PRZETARGI

o spóźnienie ze zgłoszeniem się do mechanizmu wspólnych zakupów środków zapobiegawczych, z drugiej strony internauci wskazywali, że przetargi powinny zostać zorganizowane wcześniej.

Dodatkowo podkreślano czas, w którym materiały dotrą do państw: czas dostawy środków unijnych szacowano na czternaście dni, podczas gdy środki przekazane z Chin miały znaleźć się w Polsce

Działania Unii były natomiast kategoryzowane jako demagogia i próba zakrycia jej spóźnionego działania²⁷. UE nie przygotowała się do pandemii i zignorowała jej początek – zapasy były zorganizowane za późno, powinny powstać znacznie wcześniej.

Zaobserwowaliśmy bardzo silną polaryzację na temat unijnych przetargów. Z jednej strony wiele głosów obwinało polski rząd

25 Włosi zauważyli, że w rosyjskim transporcie więcej było żołnierzy niż sprzętu. DFR Lab w swojej analizie na temat rosyjskiej pomocy dla Włoch podaje, że Rosja wykorzystuje pandemię koronawirusa do poszerzenia swoich wpływów oraz podbudowania wizerunku. Do podobnych wniosków doszła agentura unijna EU vs Disinfo.

26 Analitycy z Alkemy per Formiche, stwierdzili, że w okresie 11-23 marca 2020 roku za blisko połowę tweetów z hasztagiem #forzaCinaeltalia (Dalej Chiny, Dalej Włochy!) stały boty. Hasztag używany był m.in. przez konta ambasady Chin we Włoszech przy oznakowaniu wiadomości o chińskiej pomocy dla Włoch. Była to zaplanowana i bezprecedensowa operacja na skalę Włoch.

27 „Kolejny „fake news” z Brukseli” – pisze Stanisław Balcerac, odnosząc się do utworzenia pierwszej w historii Unii rezerwy środków medycznych w ramach RescEU.

2.3.3 „150 RESPIRATORÓW”

w ciągu dwóch dni. Polaryzację tę dobrze obrazuje wpis [Dominiki Wielowieyskiej](#), dziennikarki „Gazety Wyborczej” i TOK FM, na który odpowiedział [Dawid Wildstein](#), publicysta „Gazety Polskiej” i „Nowego Państwa”, były dyrektor publicystyki w TVP Info.

W podobnym do Dawida Wildsteina tonie wypowiadał się Minister Zdrowia, Łukasz Szumowski, zapewniając, że Polska „nie ogląda się na Europę” i samodzielnie robi zakupy najpotrzebniejszego sprzętu ochronnego i medycznego. Wszak Unia nie jest solidarna. „Kupiliśmy we własnym zakresie blisko 1000 respiratorów” – podkreślał minister.

Rzetelnej informacji na temat liczby przetargów, do których Polska dołączyła trudno było się doszukać. Dodatkowo, przetargi unijne były przedmiotem dezinformacji. Materiał TVP Info z 26 marca 2020 roku wskazuje, że maseczki, które zamówiła Bruksela w ramach unijnego przetargu zaginęły lub zostały skradzione. Autorzy programu połączyli ze sobą dwa fakty: przetarg unijny z zewnętrznym zamówieniem Królestwa Belgii.

Z prawdą mijał się również Szef Kancelarii Premiera, Michał Dworczyk: „UE w prawdzie prowadzi jeden swój przetarg, natomiast co do walki z koronawirusem, to kraje radzą sobie same. Można powiedzieć, że pod wieloma względami to dobrze, że tak się dzieje”. Tymczasem wiadomo, że doszło do czterech unijnych przetargów.

Manipulacji poddano również słowa Ursuli von der Leyen, wypowiedziane w wideo 14 kwietnia: „150 pierwszych respiratorów, opłaconych z budżetu UE, jest już w produkcji i zostanie wysłanych niezwłocznie do krajów najbardziej potrzebujących”. Cyfrę 150 uznano za całkowitą liczbę respiratorów zamówionych przez UE, co stało się podstawą ostrej krytyki Unii Europejskiej. „Hitem” stały się respiratory, które miał zamówić Caritas: „Polski Caritas zamówił 100 respiratorów. Unia Europejska 150” – pisali internauci.

2.4 UNIJNA POMOC JEST ZNIKOMA/ŻADNA

Nie dość, że Unia spóźniła się z odpowiedzią, to środki przez nią przekazane były znikome – to jedynie demagogia i rozdawnictwo pustych pieniędzy. „Państwu narodowemu Włochy nikt nie chce pomóc. Unia Europejska wysuwała 25 mld euro – śmieszne pieniądze” – pisał Eryk Mistewicz, prezes Instytutu Nowych Mediów.

Odpowiedź UE jest określana jako mało ambitna: „Od początku postulujemy, by unijna odpowiedź na kryzys była ambitna. Ostatnie decyzje ministrów finansów to krok w dobrym kierunku. W końcu mówimy o skali pomocy, która zaczyna odpowiadać potrzebom Europy” – premier Mateusz Morawiecki w wywiadzie dla „El Mundo”.

Ponadto środki, które Unia Europejska przekierowuje na wsparcie pandemii nie są nowe²⁸ oraz „należały się Polsce i tak”²⁹. Taką informację 14 marca podali m.in. poseł do Parlamentu Europejskiego, Jacek Saryusz-Wolski w serwisie Twitter, Minister Funduszy i Polityki Regionalnej, Małgorzata Jarosińskiej-Jedynak w depeszy PAP³⁰ czy Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Jan Krzysztof Ardanowski³¹. Głos w tej sprawie zabrał także Prezydent Andrzej Duda w wywiadzie dla „Naszego Dziennika”, 4 kwietnia³².

Prawdziwym „hitem” Internetu stanęły słowa premiera Morawieckiego, które padły 27 marca w Sejmie³³: „Niestety Unia Europejska nie dała jeszcze ani eurocenta na walkę z wirusem. Widać, że w takich czasach bardzo trudnych najważniejsze są państwa, państwa narodowe”.

28 13 marca 2020 roku Komisja Europejska ogłosiła pakiet pomocowy Coronavirus Response Investment Initiative (CRII), przegłosowany przez Parlament Europejski 26 marca, zaś 30 marca przez Radę (wszedł w życie 1 kwietnia 2020 roku). Dodatkowo, 2 kwietnia 2020 roku KE ogłosiła pakiet CRII+, przegłosowany przez PE 17 kwietnia, 22 kwietnia przez Radę (wszedł w życie 24 kwietnia 2020 roku). CRII zakłada, że państwa członkowskie będą mogły wykorzystać niezakontrowane dotąd środki w ramach Funduszu Spójności z poprzedniej inicjatywy finansowej, co przekłada się na 37 mld euro, z którego Polsce przypadło 7,435 mld euro (ok. 32 mld zł). Pieniądze te zostały utracone wskutek niewłaściwego zakontraktowania. Dodatkowo 1,125 mld euro to kwota, którą Polska musiałaby zwrócić do budżetu UE, ponieważ otrzymała je już w formie zaliczek. Dzięki zmianom Polska nie musi ich zwracać, a samorządy w ułatwiony i przyspieszony sposób mogą wykorzystać środki na walkę ze skutkami epidemii. W tym sensie są to pieniądze nowe. Prawdą jest natomiast, że „są to fundusze, które i tak otrzymalibyśmy w roku bieżącym jako zaliczki i refundacje”, jednak o ponad 7 mld euro mniej dostalibyśmy w całkowitej perspektywie finansowej na lata 2014-2020.

29 Poseł do Parlamentu Europejskiego, Ryszard Czarnecki, wywiadzie dla Polskiego Radio: „Te fundusze i tak miały trafić do Polski. Komisja Europejska pozwala tylko zmienić cel ich pożytkowania. Trudno więc uznać UE za świętego Mikołaja”.

30 Małgorzata Jarosińskiej-Jedynak, depesza PAP. „Polska, ani żaden inny kraj członkowski nie otrzymała dodatkowych środków z UE, na walkę z koronawirusem. [...] Powiem więcej, gdybyśmy szybko rozliczali pieniądze unijne z UE, dzisiaj pewnie zamiast worka pieniędzy, który pokazuje Komisja, widzielibyśmy sam worek”.

31 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Jan Krzysztof Ardanowski w wywiadzie dla TVP Info: „Unia Europejska nie zaproponowała żadnych nowych środków na walkę z koronawirusem. Ogłoszone przez panią @vonderleyen [Przewodnicząca Komisji Europejskiej] 25 mld euro – w tym 7 mld dla Polski – to są środki, które zostały krajom członkowskim przyznane wcześniej”. Tweet był wielokrotnie podawany dalej przez regionalne konta partii PiS.

32 Prezydent Andrzej Duda w wywiadzie dla „Naszego Dziennika”, 4 kwietnia: „Jako państwo nie otrzymaliśmy z Brukseli żadnej dodatkowej pomocy finansowej. Nie było dodatkowych pieniędzy. Przesunięto jedynie środki, które i tak mieliśmy w swojej dyspozycji. Z jednego celu przekierowano pieniądze na walkę z koronawirusem. Nie widać też jakiegoś wielkiego zaangażowania ze strony instytucji europejskich. Owszem, Rada Europejska zebrała się dwukrotnie. Natomiast jeśli chodzi o aktywność ze strony Komisji Europejskiej to muszę powiedzieć, że wygląda to raczej marnie.” 6 kwietnia w wywiadzie dla Do Rzeczy, prezydent przyznał rację premierowi Morawieckiemu, że Polska nie dostała nawet złotówki na walkę z koronawirusem.

33 Pierwszy raz słowa padły 18 marca 2020 roku podczas konferencji prasowej. Premier Morawiecki stwierdził, że doniesienia o dodatkowych środkach, jakie Polska dostanie z Unii Europejskiej na walkę w koronawirusem, to „nieprawdziwe informacje”.

Wypowiedź premiera była cytowana przez prasę międzynarodową, m.in. Politico i [Express.co.uk](https://www.express.co.uk).

Temat ten był szeroko dyskutowany wśród internautów. W serwisie Twitter informację podała dalej m.in. korespondentka Polskiego Radia w Brukseli, Beata Płomecka (wyróżniając kwestię 1,125 mld euro, którą to kwotę Polska musiałaby zwrócić), korespondent Tomasz Bielecki oraz dwukrotnie Katarzyna Treter-Sierpińska (źródło 1, źródło 2), publicystka portalu [wPrawo.pl](https://www.wprawo.pl).

Do dyskusji włączył się również Komisarz Wojciechowski (źródło 1, źródło 2) oraz politycy opozycji – posłowie i posłanki do Parlamentu Europejskiego, zarzucający premierowi kłamstwo i celową manipulację oraz przypominający o środkach, jakie uchwalił PE na walę ze skutkami pandemii COVID-19³⁴. Poseł Dariusz Rosati i Paweł Wiśniewski, doradca prof. Marka Belki dodają: „negując pomoc UE ws. COVID-19 Rząd gra na rękę Putinowi i nie widzi np.: miliardów € środków finansowych, możliwości pomocy publicznej, wspólnych projektów dla obywateli, koordynacji i komunikacji.” Apel do rządu wystosowali także byli Ambasadorowie RP.

³⁴ Do dyskusji dołączyli m.in. Małgorzata Kidawa-Błońska, Janina Ochojska, Dariusz Rosati, Elżbieta Łukacijewska, Paulina Henning-Kłoska, Krzysztof Smiszek, Krzysztof Hetman czy Andrzej Halicki.

Brak wsparcia ze strony Unii Europejskiej był również zauważalny w warstwie wizualnej: w komunikatach poszczególnych ministerstw brakowało logotypów UE czy informacji o źródłach dofinansowania, m.in. w postach Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Edukacji Narodowej czy Ministerstwa Cyfryzacji.

Ciekawy przykład tego zabiegu stanowią tweety Ministra Cyfryzacji. 26 marca Minister Cyfryzacji, Marek Zagórski dziękuje KE za szybkie przekierowanie funduszy na zakup dla uczniów laptopów do nauki zdalnej. „Gdy wczoraj rzuciłem pomysł, sam nie wierzyłem że się uda i to tak szybko! Dzięki @EU_Commission DG#CONNECT”, wtóruje mu Wiceminister Cyfryzacji Wanda Buk.

Następnego dnia narracja ministrów ulega zmianie. Tę samą wiadomość przekazało wieczorem główne konto Ministerstwa Cyfryzacji, pomijając informację o finansowaniu z UE. W kolejnym dniu (po wystąpieniu premiera Morawieckiego w Sejmie)

internauci komentują pod tweetem ministra, że premier wspomina o braku pomocy UE. Odpowiada Wanda Buk z informacją, że KE nie przekazała żadnych dodatkowych pieniędzy. Głos też zabiera sam Minister: „UE nie przekazała żadnych nowych środków , nawet 1€ na walkę z Covid-19 w PL”.

2.5 UNIA UMYWA RĘCE

Unia uchyla się od pomocy dla państw członkowskich – zamiast zajmować się ratowaniem ludzi, skupia się na: myciu rąk czy ograniczeniu przepustowości Netflix'a, co jest według posła Rafała Bochenka działaniem absurdalnym³⁵. „[...] jedyne, co Unia potrafiła zrobić, to nagrać plik z panią von der Leyen, która pokazuje, jak się myje ręce” – mówi portalowi DoRzeczy dr hab. Zbigniew Girzyński, poseł PiS.

Bicie braw przez UE stało się wręcz internetowym „memem” o bezużytecznej Unii³⁶. Ponadto UE, pomimo kryzysu forsuje politykę klimatyczną³⁷ i przyjmuje pakiet mobilności, mimo, że – jak twierdzi Marcin Palade – branża transportowa jest w zapaści. „W sprawie

koronawirusa Unia Europejska jest niespójna, podzielona i skłócona. A jej politycy zajmują się krytyką innych państw i zielonym ładem, zamiast życiem i zdrowiem obywateli. A to ono powinno być najważniejsze” – mówi MEP, Bogdan Rzońca. „Ludzkie życie nie jest tam priorytetem” – dodaje.

35 Komisja prowadziła rozmowy z YouTube i Netflix, aby zmniejszyć obciążenie infrastruktury informatycznej dla ważnych połączeń.

36 Była to oddolna akcja podziękowania medykom w Europie, popularyzowana w mediach społecznościowych z hasztagiem #OnApplaudit.

37 Poseł do Parlamentu Europejskiego, prof. Zdzisław Krasnodębski krytycznie ocenił zarówno zapisy rezolucji atakującej Polskę i Węgry, jak i przygotowanie Unii Europejskiej do epidemii koronawirusa. „Unia nie była przygotowana, powinna przygotowywać się od grudnia, czego nie robiła. Wręcz przeciwnie – pracowano nad „zielonym ładem”. W Parlamencie Europejskim o pandemii nie padło ani jedno słowo” – mówił w wywiadzie dla radiowej Jedynki.

2.6 UNIA RÓWNYCH I RÓWNIJSZYCH

To właśnie wspomniana wyżej krytyka państw, a szczególnie Polski i Węgier, stała się podstawą kolejnego wskazanego przez nas wątku: narracji o równych i równiejszych oraz podwójnych standardach UE. Po raz pierwszy temat uwidocznił się wówczas, gdy Komisja Europejska upomniała Polskę w sprawie blokowania eksportu środków medycznych – „Niemcom wolno, Polskę Bruksela chce ukarać” – czytamy na portalu TVP.Info³⁸.

Kolejnym elementem narracji o podwójnych standardach UE jest rezolucja Parlamentu Europejskiego dotycząca praworządności na Węgrzech i w Polsce oraz wyrok TSUE, który został uznany za atak

na Polskę³⁹. Polska jest krajem „drugiej kategorii”⁴⁰, poszczególne państwa członkowskie nie są „traktowane na równi”⁴¹ z innymi krajami UE. Budowany był również wizerunek UE, która jest niezdecydowana i chce ingerować w wewnętrzne sprawy państw członkowskich: z jednej strony krytykuje Węgry za wprowadzenie stanu wyjątkowego, a z drugiej Polskę za jego brak⁴².

38 Słowa te mijają się z prawdą. Unia reagowała, gdy kraje wprowadzały blokady na eksport środków medycznych, zarówno we Francji, jak i w Niemczech i traktowała wszystkie kraje tak samo. W rezultacie działań KE, Niemcy zniosły restrykcje, a Francja zdecydowanie je zredukowała. Na dzień 1 kwietnia 2020 roku Polska była jednym z kilku unijnych krajów, które utrzymywały restrykcje, natomiast według słów rzeczniczki KE, polskie władze były jedynymi, „które nie zgadzają się na jakiegokolwiek złagodzenie tych restrykcji” – mówiła w wywiadzie dla [RME.fm](#) Sonya Gospodinova.

39 Poseł do Parlamentu Europejskiego, Jacek Saryusz-Wolski: „UE ma zerową wiedzę na temat sytuacji w Polsce. Klasyczny przykład ataku na Polskę bez podstaw ze wsparciem opozycji totalnej. Polacy to ocenią.”

40 „Polska jest krajem drugiej kategorii. Niemcy mogą, ale państwa takie jak: Polska, Czechy, Litwa, Łotwa i Estonia – NIE, bo są krajami drugiej kategorii w UE. Czyli Niemcom wolno, a Polskę Unia karze” (Piotr Woyciechowski, publicysta i członek rady nadzorczej Polskiej Fundacji Narodowej).

41 Oskar Maria Bramski: „Mnie też bardzo niepokoi, iż Bruksela niepokoi się korespondencyjnymi wyborami prezydenckimi w Polsce. Jakoś dziwnym trafem ani słowa nie odezwała się w sprawie korespondencyjnych wyborów w Bawarii. Zresztą – niechby tylko spróbowała, prawdaż!”. „A co by było, gdyby to Polska domagała się praworządności w Niemczech i we Francji?” – pyta portal [Tysol.pl](#).

42 Poseł do Parlamentu Europejskiego, Zbigniew Kuźmiuk w wywiadzie dla DoRzeczy: „Węgry są krytykowane za to, że wprowadziły na terenie własnego kraju stan wyjątkowy, a Polska jest krytykowana za to, że na naszym terenie stanu wyjątkowego nie ma. Czyli brak stanu nadzwyczajnego jest zagrożeniem dla demokracji, podobnie jak zagrożeniem dla demokracji jest tego stanu wprowadzenie”. Michał Dworczyk, szef Kancelarii Premiera: Projekt rezolucji przeciwko Polsce i Węgrom to „hipokryzja i podwójne standardy UE”.

2.7 UNIA (NIE-) SOLIDARNA

Kolejnym wskazanym przez nas tematem była solidarność państw członkowskich w odpowiedzi na pandemię. Niestety, szczególnie na początku, zdecydowanie jej zabrakło. Żadne z państw nie odpowiedziało na prośbę z Włoch, państwa zamykały granice wewnętrzne⁴³, a także blokowały transport środków medycznych.

Choć zamknięcie granic przez Polskę przekuto w przykład jej sprawnego i szybkiego działania⁴⁴, jego konsekwencją były gigantyczne korki na granicy, co mogło doprowadzić do zachwiania się łańcuchów dostaw. Blokadę wyjazdu/ wjazdu pracowników sezonowych i osób mieszkających na terenach przygranicznych uznano również za uderzenie w niemiecki sektor zdrowia i żywności.

Drugim elementem, w którym przejawiała się niesolidarność państw członkowskich, miało być ograniczenie swobody przewozu towarów, szczególnie eksportu towarów medycznych. W mediach społecznościowych w całej Europie temat blokowania eksportu środków medycznych pojawiał się bardzo często⁴⁵. Najgłośniejszy przypadek w Polsce dotyczył blokowania eksportu sprzętu medycznego opisany w wieczornym materiale Wiadomości z 3 kwietnia, pomimo faktu, że tego samego dnia rano Polska zniosła restrykcje.

Efekty tej informacji były ogromne. W serwisie Twitter rozgorzała dyskusja o bezradności Unii. Internauci reagowali bardzo emocjonalnie: „Unia się rozleci” – pisali. Niektórzy nawet sugerowali, że to czas na Polesit. Pisarz Jacek Piekara opublikował tweet: „Komisja Europejska znowu grozi Polsce. Polska powinna eksportować wyprodukowane środki ochronne i medyczne do krajów Unii, a zamiast tego zatrzymuje je dla swoich chorych i lekarzy – alarmuje komisarz Thierry Breton i grozi Polsce pozwem do TSUE...”. Wtórowała mu posłanka PiS, Anna Kwiecień: „Tak szanowni Państwo okazuje się że Rząd polski nie mama prawa w pierwszej kolejności dbać o swoich obywateli tylko dbać o obywateli innych Państw UE.”

Pozytywnym przykładem solidarności europejskiej był wyjazd polskich lekarzy do Włoch, o czym wspomniała w swoim przemówieniu przewodnicząca Komisji Europejskiej, Ursula von der Leyen „W walce z pandemią najważniejsza jest wola wspólnej przyszłości, w której każdy jest solidarny z innymi. [...] Przyszłością Europy są polscy lekarze”.

43 Polska jako jeden z pierwszych krajów UE ogłosiła zamknięcie swoich granic wewnętrznych (13 marca 2020 roku, decyzja weszła w życie 15 marca). Spotkało się to z negatywną reakcją UE.

44 Po Polsce podobne ograniczenia wprowadziły inne państwa, a 17 marca Unia zamknęła swoje granice zewnętrzne. W Internecie pojawiły się również głosy, że KE myliła się krytykując Polskę, gdyby Polska nie wprowadziła ograniczeń, COVID-19 zebrałby jeszcze większe żniwo.

45 W kontekście Polski szczególnie znany był przypadek rzekomego zablokowania transportu maseczek dla Włochów, opisany na portalu FB Regionu Lazio (obecnie usunięty) oraz przez gazetę „La Repubblica”, zdementowany przez MSZ. Drugi przypadek dotyczył środka do dezynfekcji norweskiej firmy Norenc. Tym razem informację zdementowali sami zainteresowani.

2.8

UNIA JEST U SCHYŁKU

W konsekwencji tych wszystkich działań, Unia jest u schyłku i na skraju rozpadu. Pandemia wróży upadek i koniec Europy. Służy ponadto europejskim politykom, aby transportować migrantów lub masowo zaszczepić Europejczyków. Brak zgody państw członkowskich na „plan Marshalla”, może doprowadzić nie tylko do upadku strefy euro, ale całej Unii Europejskiej. „Już nawet prezydent Macron to mówi. Unii Europejskiej grozi upadek”. Pandemia może także zakończyć się dehumanizacją gospodarki – roboty zastąpią ludzi.

Migranci stoją w centrum tych opinii, które wróży rychły upadek UE. Turcja grozi Europie, że wyśle na granice osoby zarażone koronawirusem. W czasie, gdy szpitale są przepełnione, nikt nie będzie w stanie pomóc migrantom, „którzy są szczególnie narażeni na zarażenie”, „zatem grozi nam ogromny kryzys humanitarny, bunty i zamieszki” – dowiadujemy się z portalu Zmiany na Ziemi. Dodatkowo, przybycie migrantów ułatwiają jednostki unijne: duński patrol Frontexu zamiast odepchnąć łódź z migrantami w stronę Turcji, przyjął ich na pokład. COVID-19 sprawia również, że dla migrantów robi się miejsce: w Szwecji, w związku z dużą śmiertelnością osób starszych, dom seniora przerobiony zostanie na mieszkania dla migrantów.

3

POLSKA NA TLE EUROPY

W wielu z wyżej wymienionych wątkach, szczególnie tych krytycznych wobec Unii Europejskiej, pojawia się zestawienie działań UE i poszczególnych państw członkowskich z działalnością polskiego rządu, który na ich tle wypada bardzo dobrze. Postanowiliśmy przyrzeć się tej zależności bliżej. Niestety, jak się okazało, do zbudowania narracji wykorzystywane zostały techniki manipulacji oraz dezinformacji.

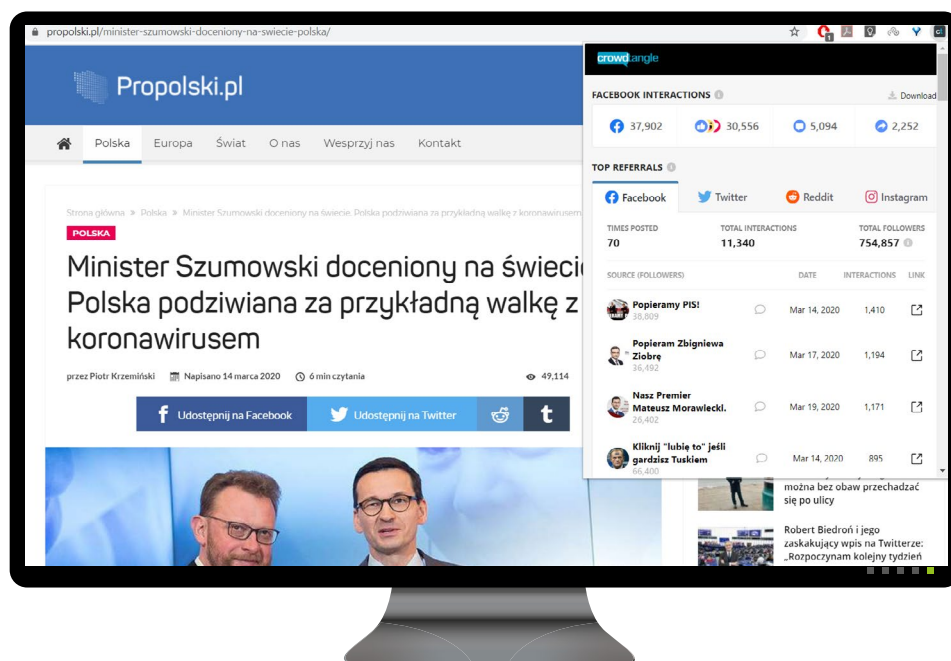
3.1

POLSKA ODPOWIEDŹ PRZYKŁADEM

Wątek intensyfikuje się 13 marca 2020 roku, kiedy TVP.info emituje program o Polsce jako przykładzie dla Europy: to tutaj zamyka się szkoły i uniwersytety, odwołuje się imprezy masowe. Kontrole sanitarne według materiału miały być wprowadzone najpierw w Polsce.

Tego samego dnia TVP publikuje artykuł „Przykład Polski to jest to, co rząd Hiszpanii powinien był zrobić i nie zrobić”, podając za źródło hiszpański portal Contando Estrelas. Za portalem stoi prawnik-blogger, Francisco Javier Prieto Ramiro, były falangista, powiązany z organizacją El Yunque i Hazte Oír. Blogger ukryty pod pseudonimem Elentir przedstawia się jako katolik, wielbiciel św. Jana Pawła II, a także jego kraju – Polski.

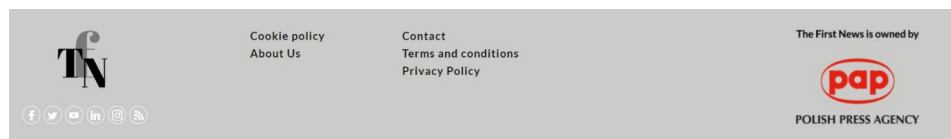
Wpis stanie się bardzo popularny w polskojęzycznym Internecie. W serwisie Twitter pada go dalej m.in. Marta Smolańska (post będzie miał 279 tzw. retweetów do dnia 18 maja 2020 roku). Przetłumaczy go i opublikuje Portal Propolski. Post zyska na stronie portalu ponad 49 tysięcy odsłon, w serwisie Facebook jego zasięg osiągnie prawie 40 tysięcy interakcji⁴⁶.

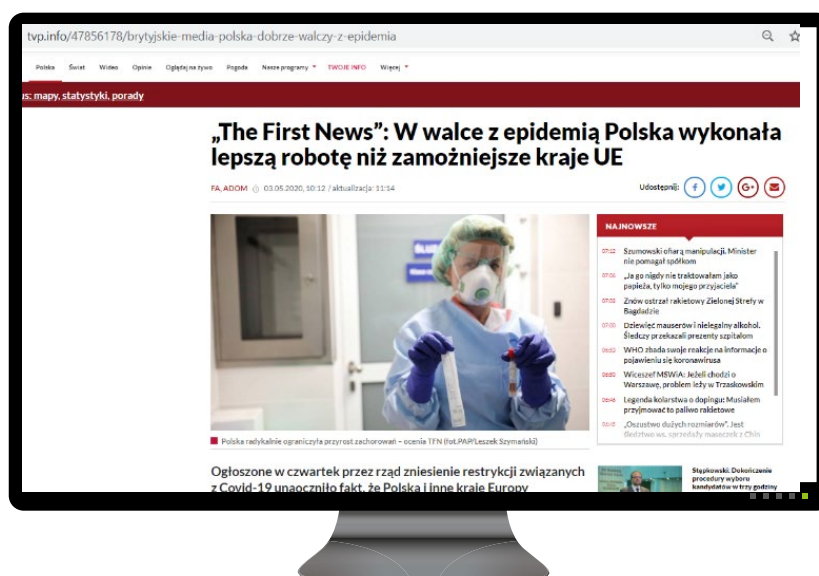
Temat podchwycony zostanie przez inne media, m.in. wPolityce czy „Gazetę Polską Codziennie”. Elentir opublikuje 24 marca drugi artykuł. Tym razem na język polski przetłumaczy go PAP, a z tytułu i leadu zniknie informacja, że autorem jest blogger. Zamiast tego dowiadujemy się, że „Hiszpańskie media chwala decyzje polskiego rządu”. Artykuł podadzą dalej (powołując się na PAP), m.in. Polskie Radio, „DoRzeczy” czy [Forsal.pl](#).

⁴⁶ Pomiar z wykorzystaniem wtyczki Crowd Tangle

Ciekawy przypadek stanowi również artykuł „Polskiego Radia”: „Polska radzi sobie z pandemią lepiej niż niektóre zamożniejsze kraje europejskie”. Polskie Radio 24 powołuje się na portal thefirstnews.com. Angielska nazwa portalu może sprawiać wrażenie, że jest to medium z Wielkiej Brytanii. Tymczasem ze stopki na stronie portalu dowiadujemy się, że należy on do Polskiej Agencji Prasowej.

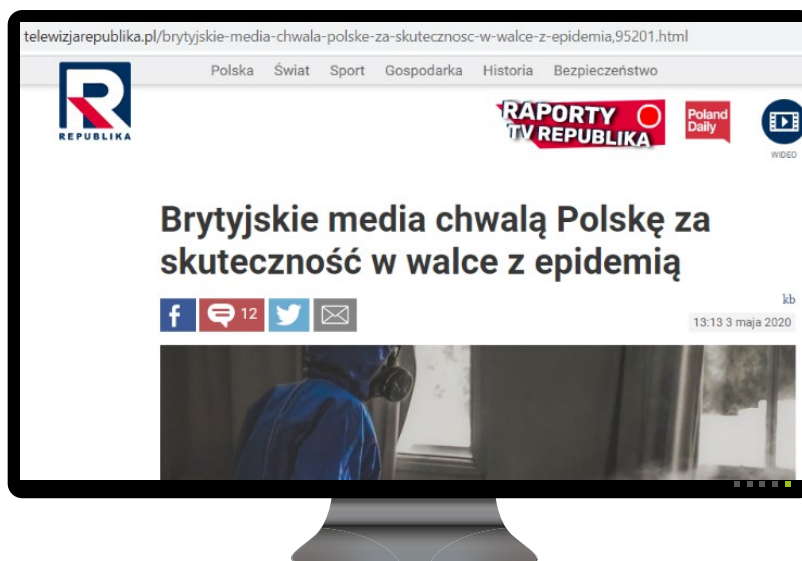

Na to samo źródło powołuje się TVP w artykule Brytyjskie media: Polska dobrze walczy z epidemią⁴⁷ o zmienionym obecnie tytule: „The First News”: w walce z epidemią Polska wykonała lepszą robotę niż zamożniejsze kraje UE. Zmianie uległ również lead, autorzy dodają informację: „pismo należący do Polskiej Agencji Prasowej serwis „The First News”.

47 Źródło zdjęcia przed zmianą (Twitter, Bartosz Węglarczyk, <https://twitter.com/bweglarczyk/status/1257346593361182720/photo/1>).

Następnego dnia PAP publikuje depeszę „TFN”: Nikt nie kwestionuje tezy, że Polska dobrze poradziła sobie z epidemią. Informacja rozprzestrzenia się w sieci – schemat działania jest podobny do akcji z hiszpańskim blogerem. W „Do Rzeczy” teza nie jest już kwestionowana (tytuł obecnie zmieniony⁴⁸). Tytułu nie zmienia TV Republika, która wciąż pisze o „brytyjskich mediach”.

48 Źródło zdjęcia przed zmianą tytułu (Twitter, Bartosz Węglarczyk <https://twitter.com/bweglarczyk/status/1257352096283856896/photo/1>).

3.2 WIZERUNEK POLSKI W MEDIACH ZAGRANICZNYCH

Narrację o Polsce, która bardzo dobrze radzi sobie z epidemią, dodatkowo podbudowuje wątek Polski, która jest silna na arenie międzynarodowej i doradza innym państwom członkowskim oraz europejskim politykom.

Przed szczytem Unii Europejskiej – 23 kwietnia 2020 roku – premier Morawiecki udzielił wywiadu, m.in. włoskiej „La Repubblica”, hiszpańskiemu „El Mundo” i niemieckiemu „Frankfurter Allgemeine Zeitung”, wzywając Unię do zwiększenia budżetu i kreując nową, europejską twarz Polski, odwołując się jednocześnie do potrzeby europejskiej solidarności. Słowa premiera mocno kontrastują z jego wypowiedziami o Unii Europejskiej, które usłyszeć można było w Polsce...

Ponadto Polska Fundacja Narodowa uruchomiła kampanię „Safe and Innovative Poland”, która w związku z odmrażaniem gospodarki, ma przypomnieć światu potencjał polskiej gospodarki. Elementem kampanii są płatne artykuły na łamach najbardziej opiniotwórczej prasy w Stanach Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii⁴⁹.

W budowanie pozytywnej narracji o Polsce na świecie były również zaangażowane spółki skarbu – np. w akcję #LotdoDomu oraz sprowadzenie maseczek największym samolotem świata.

W późniejszym etapie zauważaliśmy również przypisywanie sobie sukcesów Unii Europejskiej przez czołowych polskich polityków. Unia podnosi się i reaguje na pandemię, dzięki działaniom polskiej dyplomacji. Szczegółowa analiza wykracza poza ramy czasowe tego raportu, zostawiamy jednakże czytelnikowi dwa cytaty, Prezydenta: „W liście do przywódców UE

49 Do dnia 18 maja 2020 roku pojawiły się cztery artykuły z serii: „Washington Post” opublikował materiał promocyjny z Prezydentem Andrzejem Dudą, „The Wallstreet Journal” ogłosił tekst reklamowy wicepremiera, prof. Piotra Glińskiego, który traktuje o „umiejętności wychodzenia z sytuacji kryzysowych przez Polaków, o lekcji, jaką Polacy mogą przekazać Zachodowi w obliczu zagrożenia chorobą zakaźną COVID-19.” Na łamach „The Washington Post” znajdziemy także artykuł prezesa PKN ORLEN, Daniela Obajtka, a w „Financial Times” wypowiedź się prezesa Zarządu KGHM, Marcin Chłudziński.

pisałem o potrzebie wsparcia gospodarki UE. Wobec skutków Covid-19, Polska namawiała Europę do ambitnego budżetu. Jest sukces! Powstanie Fundusz Odbudowy Gospodarczej o wartości 750 mld EUR [...]” oraz Premiera: „Głos Polski jest słyszany i uwzględniany w Europie. Nowy instrument pomocowy Komisji Europejskiej wynoszący 750mld EUR, którego jesteśmy 3 beneficjentem po Hiszpanii i Włoszech, to dobry pkt startu do EU Planu Marshalla. Dziękuję Prezydentowi za wspólne, efektywne działanie dla Polski”.

3.3

STATYSTYKI

Oprócz reklam i wywiadów, pozycję Polski na arenie europejskiej budowały podawane na antenie TVP statystyki.

8 kwietnia widzowie TVP dowiedzieli się, że Polska jest wśród pięciu krajów UE, które najlepiej chronią obywateli w czasie pandemii koronawirusa. Twórcy programu powołali się na informację, która oryginalnie znalazła się na portalu centrummedialne.pl. Jest to medium prowadzone przez Grzegorza Pawelczyka, byłego szefa TVP.info, który na swoim portalu publikuje treści prorządowe. Opinia z Centrum Medialnego pozostaje w kontraście z unijnymi ekspertami z ECDC: „Polska jest jednym z czterech państw UE, gdzie pandemia nie słabnie”.

3.4

WINA UE

Zauważyliśmy, że strategia silnej Polski świetnie radzącej sobie z epidemią, ewoluowała po 10 maja. Ze względu na przesunięcie w publikacji raportu, postanowiliśmy dodać kilka końcowych obserwacji. Wpisują się one w zauważony przez nas trend, a także dodają do niego nowy aspekt: bezpośredniego obwiniania Unii Europejskiej. W przeciwieństwie do akcji „Gdzie jest UE”, ten element pojawia się w wypowiedziach polityków dokładnie w momencie, kiedy ich działanie w Polsce jest nieskuteczne, tak, jakby chciano odwrócić uwagę opinii publicznej od sytuacji w Polsce i przerzucić odpowiedzialność za nią na Unię Europejską.

Przykładem tego działania jest zamówienie przez Polskę transportu maseczek. Niestety, maseczki okazały się nie posiadać certyfikatów, ich cena była bardzo wysoka, a wokół samego zamówienia powstało wiele spekulacji, dot. m.in. udziału w nim brata Ministra Zdrowia. Dzień po tym, jak prasa ujawnia tę sprawę⁵⁰, Minister Zdrowia⁵¹ oznajmia 13 maja podczas konferencji prasowej, że maseczki zamówione przez Unię Europejską nie spełniają norm. Rzecznicy KE poinformowali, że Polska wiedziała o specyfikacji maseczek i zdecydowała się na ich zamówienie⁵².

Drugim przykładem, który jednocześnie konsoliduje w sobie sporą część zaobserwowanych przez nas trendów, jest posądzanie Komisji Europejskiej o zwlekanie z akceptacją pomocy publicznej dla dużych przedsiębiorstw w Polsce⁵³. Sprawa wyłynęła podczas rosnącego niezadowolenia z tarczy antykryzysowej i strajków przedsiębiorców. 21 maja Prezydium Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” wysłało do Komisji Europejskiej stanowisko, w którym przeczytać możemy: „Z wielkim niepokojem i niezrozumieniem przyjmujemy fakt, że proces notyfikacji części Tarczy Finansowej Polskiego Funduszu Rozwoju (PFR) skierowanej do dużych przedsiębiorstw wciąż nie został zakończony, mimo że od złożenia wniosku notyfikacyjnego przez stronę polską minął już ponad miesiąc”.

50 Artykuł „Gazety Wyborczej” z 12 marca: <https://wyborcza.pl/7,75398,25936849,wyborcza-demaskuje-afere-w-resorcie-zdrowia-5-mln-zl-za-bezwartosciowe.html>.

51 <https://www.rp.pl/Koronawirus-SARS-CoV-2/200519714-Szumowski-Maseczki-otrzymane-z-UE-nie-spelniaja-norm.html>

52 <https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,173952,25943732,szumowski-twierdzi-ze-unijne-maseczki-nie-spelniaja-standardow.html>

53 <https://innpoland.pl/159791,ke-zatwierdzila-tarcze-finansowa-pfr-dla-duzych-firm-na-razie-2-2-mld-euro>

W odpowiedzi, rzecznicy KE wskazali, że powodem opóźnienia decyzji Komisji Europejskiej, był brak odpowiedzi Polski na pytania Komisji dotyczące tarczy. Informacji tej na próżno doszukać się można w mediach. Do opinii publicznej przedostał się natomiast przekaz, że to Komisja zwleka z odpowiedzią⁵⁴, traktuje Polskę i Niemcy w różny sposób⁵⁵, a opóźnienie w odpowiedzi to celowe działanie na rzecz likwidacji polskiego przemysłu⁵⁶. Fakt podjęcia przez Komisję Europejską decyzji przedstawiony został natomiast jako sukces polskiego rządu⁵⁷ i NSZZ „Solidarność”⁵⁸.

PODSUMOWANIE

Obraz Unii Europejskiej i jej działań na początku pandemii COVID-19 jest negatywny, do czego w dużej mierze przyczyniają się czołowi politycy. W swoich licznych wypowiedziach przekazują zafałszowany obraz Unii słabej, powolnej, na skraju ogromnego kryzysu. Unii, która nie radzi sobie z pandemią, pozostawia państwa członkowskie same sobie, nie przekazując im nawet „eurocenta”, jednocześnie zajmując się sprawami „błahymi”, np. Zielonym Ładem.

Wiele z tych haseł nie jest nowych, są one echem teorii o postępującym upadku Zachodu: Unii, która – reprezentowana przez oderwanych od rzeczywistości eurokratów – znajduje się u schyłku istnienia. Nowe jest zdecydowanie natężenie ich występowania oraz nacisk kładziony na dezinformację obywateli w sprawie pomocy ze strony Unii Europejskiej.

Negatywny wizerunek Unii pogłębiany jest przez media publiczne, które nie stronią od manipulacji i fałszywych informacji. Swój odrębny wkład wnoszą również posłowie do Parlamentu Europejskiego z PiS, prawnicy publicyści i liderzy opinii (w serwisie Twitter), którzy nakręcają „spin informacyjny”, manipulując faktami, co widoczne było np. podczas akcji „150 respiratorów” i „Gdzie jest UE?”.

Ponadto politycy partii rządzącej ewidentnie wykorzystywali sytuację epidemiologiczną do swoich celów, budując obraz słabej i osamotnionej Unii, a jednocześnie silnej Polski, która bardzo dobrze radzi sobie z kryzysem. Według członków rządu Polska nadaje ton dyskusji europejskiej, a w „zagranicznych mediach” (niszowy bloger i serwisy należące do PAP) stawiana jest jako przykład właściwej odpowiedzi na pandemię. Co więcej, „europejski” wizerunek Polski kreowany jest za granicą przy pomocy wywiadów oraz płatnych reklam prasowych sfinansowanych z Polskiej Fundacji Narodowej.

W badanym okresie zaobserwowaliśmy ponadto, że opinie na temat UE są skrajnie spolaryzowane. Z jednej strony eurosceptycy mówią o Unii, która nie radzi sobie z kryzysem – Unii słabej, spóźnionej, która umywa ręce od ważnych problemów, punktują jej dwulicowość i niezdecydowanie w podejmowaniu decyzji. Do tej grupy zaliczyć można piewców tendencji odśrodkowych, zwolenników silnych państw narodowych. Z drugiej strony euroentuzjaści i zwolennicy pogłębionej integracji, wskazują, że jeśli Unia ma sprostać podobnym zadaniom w przyszłości, musi się zjednoczyć jeszcze bardziej i uzyskać więcej kompetencji.

54 <https://www.msn.com/pl-pl/wiadomosci/other/tarcza-finansowa-ju%C5%BC-6-tygodni-czeka-na-decyzj%C4%99-ke-nie-dziwi-frustracja-polskich-przedsi%C4%99biorc%C3%B3w/ar-BB14zGpo>

55 <https://wgospodarce.pl/informacje/80037-zwlekaja-z-pomoca-dla-polski-ale-nie-dla-niemiec>

56 <https://tysol.pl/a48353--Solidarnosc-ostrzega-%E2%80%93-KE-chce-narzedzi-do-gwaltownej-i-brutalnej-likwidacji-polskiego-przemyslu>

57 Premier Mateusz Morawiecki na Twitterze: „Jest wreszcie zgoda KE na jeden z instrumentów naszej Tarczy finansowanej przez PFR, tym razem dla dużych firm. Za nami wiele godzin negocjacji. Teraz czekamy na kolejne notyfikacje, bo potrzeby są znacznie większe niż 2,2 mld Euro na które zgodziła się Komisji.” oraz „Od początku epidemii apeluję - Unia potrzebuje dziś szybkich i odważnych decyzji. Dziękuję organizacjom przedsiębiorców za przyłączenie się do naszych działań w Brukseli.”

58 <https://tysol.pl/a48575-Presja-ma-sens-%E2%80%93-Komisja-Europejska-wreszcie-notyfikowala-pomoc-publiczna-dla-duzych-firm>

Te dwa ścierające się ze sobą poglądy bardzo mocno rezonowały w przeprowadzonej przez nas analizie. Dodatkowo, techniki manipulacji i dezinformacji stosowane przez polityków i media publiczne wywoływały emocjonalną reakcję społeczną.

Obserwacje te prowadzą nas do konkluzji, że negatywny przekaz na temat Unii Europejskiej po stronie obozu rządzącego jest bardzo spójny. Nie oznacza to jednak, że jest on zarazem skoordynowany. Natomiast, zafałszowanie obrazu UE i przerzucenie na nią odpowiedzialności za brak działań w sprawie pandemii COVID-19 może być celowe i służyć odwróceniu uwagi od tego, co istotne w sytuacji wewnątrz państwa. Ma również ogromny wpływ na debatę publiczną poprzez wprowadzenie szumu informacyjnego, co skutkuje potencjalnym zagrożeniem: w ten sposób obywatele zostają bowiem pozbawieni informacji o wsparciu Unii Europejskiej, jakie otrzymuje Polska, a to może z kolei doprowadzić do osłabienia wizerunku i wsparcia dla projektu europejskiego w naszym kraju.

Obywatele, którzy zmagają się ze skutkami pandemii otrzymują od rządu niespójny i zafałszowany obraz wsparcia, jaki Polska otrzymuje od Unii Europejskiej. To działanie jest również potencjalnie niebezpieczne, prowadzi bowiem do podkopania zaufania do instytucji państwa. W efekcie, może to skutkować osłabieniem demokracji i radykalizacją postaw, a także ułatwieniem kolejnych akcji dezinformacyjnych, tym razem na większą skalę.

REKOMENDACJE **OBOWIĄZEK INFORMACJI:**

- Obywatele mają prawo do uzyskania rzetelnej informacji na temat wsparcia, jakie w kontekście pandemii COVID-19 oferuje im państwo polskie oraz Unia Europejska. Odpowiedzialność za informowanie obywateli leży po stronie rządzących, instytucji państwa, polityków oraz mediów, w szczególności mediów publicznych, a także Komisji Europejskiej i innych instytucji unijnych.
- Finansowanie działań komunikacyjnych (w tym wydatków na reklamy w Internecie) ww. podmiotów powinno być dla obywateli przejrzyste i ogólnodostępne.

WCZESNE REAGOWANIE:

- W komunikacji z obywatelami bardzo ważna jest wczesna reakcja i zapobieganie manipulacji informacji poprzez szybsze i zdecydowane reagowanie rzeczników KE lub kierownictwa Komisji na nieprawidłowości i dezinformację w krajach członkowskich. W tym celu Komisja powinna poprawić swoje zdolności analityczne.
- Odpowiedzi rzeczników powinny być publikowane na ogólnodostępnej stronie internetowej w języku państwa członkowskiego, tak by były łatwo dostępne dla obywateli i niezależne od publikacji medialnych. Przykładem zaistniałych manipulacji, które wywoływały burzliwą dyskusję w Internecie i stworzyły negatywny obraz UE był np.: brak jasnej informacji o przetargach oraz brak ogólnodostępnego stanowiska w sprawie opóźnień w zatwierdzeniu pomocy dla dużych przedsiębiorstw.
- Wczesne reagowanie powinno być oparte o zaawansowany monitoring mediów społecznościowych w danym języku prowadzony przez dział prasowy Komisji Europejskiej, uzupełniony o regularne raporty, które pomogłyby wykazać trendy komunikacyjne i pozwolić się na nie przygotować.
- Należy rozważyć udział sprawdzonych europejskich organizacji zajmujących się fact-checkingiem w systemie wczesnego ostrzegania, np. w ramach European Digital Media Observatory i położyć nacisk na współpracę między krajami członkowskimi w zakresie wzajemnego ostrzegania się, wymienia

się dobrymi praktykami i wspólnego reagowania na dezinformację.

- Dobrym przykładem wczesnego reagowania było wystosowanie pisma do rządu polskiego z prośbą o wyjaśnienie braku informacji o wkładzie UE oraz aktywność medialna Dyrektora Przedstawicielstwa, Ambasadora Marka Prawdy.

JĘZYKOWA GRUPA ZADANIOWA:

- W szybkim komplementowaniu informacji, ważne jest zaangażowanie ekspertów różnych dyrekcji KE czy innych instytucji UE danej grupy językowej, co można by osiągnąć poprzez stworzenie inter-instytucjonalnej grupy zadaniowej.
- Obowiązki grupy to skoordynowane wsparcie działań prasowych KE w zaawansowanym monitoringu mediów społecznościowych, namierzanie i ostrzeganie o potencjalnych kryzysach, pomoc merytoryczna w tworzeniu materiałów informacyjnych, prostowanie dezinformacji i analiza trendów.
- Wzmocnienie współpracy z organizacjami pozarządowymi i dziennikarzami, zajmującymi się fact-checkingiem oraz liderami opinii aktywnymi w różnych serwisach społecznościowych, może wpłynąć na wzmocnienie przekazu oraz dotarcie do nowych odbiorców.
- Można również rozważyć współpracę z innymi organizacjami międzynarodowymi.

DZIAŁANIA PROAKTYWNE:

- Kolejnym elementem informowania obywateli, są działania proaktywne, publikowanie informacji w przystępnej i spójnej formie graficznej w języku państwa członkowskiego. Dobrym przykładem po stronie KE były fiszki, animacje informacyjne oraz mapa dofinansowań, stworzenie jednej strony internetowej z informacjami czy harmonogramu działań. Niestety, harmonogram powstał późno, dając możliwość manipulacji i przypisania UE braku działań.
- Stosowanie treści komunikacyjnych o nieskomplikowanym języku, infografik oraz angażujących treści, np. z wykorzystaniem zaawansowanej analizy danych i ich wizualizacji.
- Osobiste zaangażowanie czołowych polityków europejskich w wywiady, szeroko udostępniane w języku polskim w mediach społecznościowych z wykorzystaniem nowoczesnych środków przekazu, np. webinarów, sesji Q&A czy czatów LIVE.

MONITORING TRENDÓW:

- Po stronie organizacji pozarządowych zajmujących się fact-checkingiem, ważne jest regularne monitorowanie wypowiedzi polityków i współpraca z mediami w sprawie nagłośnienia naruszeń, dezinformacji czy manipulacji znalezionej w wypowiedziach.
- Robienie regularnych podsumowań ze znalezionych treści, np. na zasadzie ogólnodostępnego „leksykonu dezinformacji” i porządkowanie wypowiedzi polityków w trendy.

EDUKACJA MEDIALNA

- Publikowanie treści edukacyjnych, jak rozpoznawać dezinformację dot. Unii Europejskiej oraz jak jej nie ulegać i skutecznie zapobiegać jej rozprzestrzenianiu się (na kanałach społecznościowych i w aplikacjach typu Messenger czy Whatsapp).
- Pokazywanie, jak reagować, gdy dezinformację rozpowszechniają nasi znajomi.

METODOLOGIA I NARZĘDZIA

Przedmiotem naszej analizy były internetowe wzmianki dotyczące Unii Europejskiej w początkowej fazie pandemii COVID-19, tj. od 9 stycznia 2020 roku (UE uruchomiła powiadomienie państw członkowskich o zagrożeniu w systemie wczesnego ostrzegania i reagowania) do 10 maja 2020 roku (pierwsza data wyborów prezydenckich). Analiza objęła publicznie dostępne w języku polskim wzmianki na temat Unii Europejskiej oraz COVID-19, a także ich pochodnych.

Wzmianki wyszukiwaliśmy przy pomocy narzędzia *Brandwatch*, które umożliwia zaawansowane monitorowanie Internetu za pośrednictwem wielu słów kluczowych i nakładających się zbiorów wyszukiwania.

Znalezione w ten sposób wzmianki ułożyliśmy chronologicznie, a następnie uporządkowaliśmy pod względem nasilenia występowania. Na tej podstawie pogrupowaliśmy wzmianki o najwyższych wartościach występowania (powyżej 4,500 na dzień). Było to łącznie czterdzieści jeden dni, które pogrupowaliśmy w dziesięć okresów szczytowych. Przeanalizowaliśmy sto pierwszych wzmianek (bez tzw. *retweetów*) każdego dnia w poszczególnych okresach, bez rozróżniania na rodzaj konta ani jego użytkownika. W sumie było to 4100 wzmianek. Wzmianki o podobnej tematyce, pogrupowaliśmy w wątki, zwane narracjami.

Uzyskane w powyższy sposób wzmianki uzupełniliśmy wyszukiwaniem ręcznym na profilach Twitter Kancelarii Premiera, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Cyfryzacji, Ministerstwa Spraw Zagranicznych, czołowych polityków i posłów do Parlamentu Europejskiego. Dodatkowo przy pomocy wtyczki *CrowdTangle* zbadaliśmy „zasięgi” poszczególnych artykułów prasowych.

Trend „Gdzie jest UE?” przeanalizowaliśmy dzięki wykorzystaniu narzędzia *Unamo*, które umożliwia wyszukiwanie wzmianek w kanałach społecznościowych Twitter i Facebook za pomocą mniejszej liczby słów kluczowych. Wzmianki wyszukaliśmy dzięki obserwacji pięciu fraz-kluczy: „Gdzie jest UE?”, „Gdzie jest Unia Europejska?”, „Czy UE istnieje?”, „Gdzie są eurokraci?” oraz „UE zasnęła”.

Aby zbadać w jakim stopniu konta mogły posiadać cechy trolla czy bota, zbudowaliśmy także listę autorów postów w serwisie Twitter⁵⁹. Listę przeanalizowaliśmy przy pomocy narzędzia *TruthNest* oraz własnego narzędzia „Znajdź Trolla”⁶⁰. Dodatkowo przeanalizowaliśmy konta, korzystając z metody Uniwersytetu Oksfordzkiego dotyczącej obliczania manipulacji w serwisie Twitter⁶¹.

Przywoływana w tekście liczba zachorowań i zgonów zawsze podawana jest na podstawie danych z Europejskiego Centrum ds. Zapobiegania i Kontroli Chorób (ECDC)⁶².

59 Lista objęła konta aktywne w okresie szczytowym, a zatem w dniach 12-19 marca 2020 roku. Wzięliśmy pod uwagę autorów postów i autorów tzw. *retweetów*. W związku z ograniczeniami technicznymi, dla dnia 13 marca i 16 marca, przyjęliśmy liczbę pierwszych tysiąca kont.

60 Przy ocenie braliśmy pod uwagę 10 zmiennych: 1. Konto ma mniej niż 30 dni. 2. Kopiuje treść innych *tweetów*. 3. Jest obserwowane przez oznaczone w bazie konta o cechach trolli/botów. 4. Posiada losową nazwę użytkownika. 5. Ma małą ilość obserwujących. 6. Prowadzi niespójną aktywność. 7. Zachowuje dysproporcję tzw. *retweetów* wobec *tweedów*. 8. Zachowuje dysproporcję obserwowanych wobec obserwujących. 9. Używa specyficznych słów kluczowych. 10. Używa specyficznych *tagów*. Na podstawie wykonanej analizy wyliczany jest procentowy wynik danego konta, np. 40% tzn. 4/10 odpowiedzi było prawdziwych.

61 MetodopoleganaobliczeniuWspółczynnikaManipulacjiRuchemwedługtrzechzmiennych:średniejliczbytweetów na użytkownika, procenta tzw. *retweetów* wobec wszystkich wzmianek o danej frazie oraz proporcji w udziale w wygenerowanym ruchu przez 50 najbardziej aktywnych kont. Niestety ze względu na ograniczenia techniczne – *Unamo* pozwala na przeanalizowanie jedynie pierwszych tysiąca autorów – nie mogliśmy obliczyć współczynnika. Metodologia oparta o opracowanie Bena Nimmo, *Measuring Traffic Manipulation on Twitter. Working Paper 2019.1.*, Oxford, UK: Project on Computational Propaganda, comprop.oii.ox.ac.uk. 35 pp. <https://comprop.oii.ox.ac.uk/research/working-papers/twitter-traffic-manipulation/> (strona dostępna: 20 maja 2020).

62 ECDC zbiera dane pomiędzy godziną 6:00 a 10:00 rano i publikuje je raz dziennie. Stąd też wynikają możliwe różnice w statystykach dotyczących zgonów, np. z danych agencji wynika, że pierwszy zgon w Polsce nastąpił 13 marca, mimo, że stało się to 12 marca <https://www.ecdc.europa.eu/en/covid-19-pandemic>.

OGRANICZENIA METODOLOGII

W trakcie analizy napotkaliśmy na ograniczenia natury technicznej. Po pierwsze, skaner *Brandwatch* jedynie w niewielkim stopniu śledzi wypowiedzi w serwisie Facebook, najpopularniejszym medium społecznościowym w Polsce. Żadne z użytych narzędzi nie ma dostępu do monitorowania wzmianek na grupach Facebook oraz komunikatorach typu Messenger czy Whatsapp. Ponadto, wzmianki zebraliśmy 20 maja, co oznaczać może, że część z nich została już usunięta⁶³.

Ze względu na duży zakres monitorowanych wzmianek oraz ograniczenia czasowe w przygotowaniu raportu, szczegółowej analizie aktorów poddaliśmy jedynie przekaz powstały wokół hasła „Gdzie jest UE?”⁶⁴.

W przypadku analizy autorów spotkało nas również ograniczenie narzędziowe: skaner Unamo identyfikuje jedynie pierwszych tysiąc autorów, co uniemożliwiło nam policzenie Współczynnika Manipulacji Ruchem. Dodatkowo nie było tu całkowitej pewności, czy konta o cechach kont typu troll/bot rzeczywiście nimi są.

ZASTOSOWANE SKRÓTY

CRII – Coronavirus Reaction Investment Initiative (https://ec.europa.eu/regional_policy/en/newsroom/coronavirus-response/).

CTM – Współczynnik Manipulacji Ruchem, z ang. *Coefficient of Traffic Manipulation*.

DG CONNECT – Dyrekcja Generalna Komisji Europejskiej ds. Sieci Komunikacyjnych, Treści i Technologii, z ang. *Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology* (https://ec.europa.eu/info/departments/communications-networks-content-and-technology_pl).

DG SANTE – Dyrekcja Generalna Komisji Europejskiej ds. Zdrowia i Bezpieczeństwa Żywności, z ang. *Directorate-General for Health and Food Safety* (https://ec.europa.eu/info/departments/health-and-food-safety_en).

ECDC – Europejskie Centrum ds. Zapobiegania i Kontroli Chorób, z ang. *European Centre for Disease Prevention and Control* (<https://www.ecdc.europa.eu/>).

EOG – Europejski Obszar Gospodarczy.

EWRS – *Early Warning and Response System* (<https://www.ecdc.europa.eu/en/early-warning-and-response-system-ewrs>).

FB – Facebook.

KE – Komisja Europejska (https://ec.europa.eu/info/about-european-commission_pl).

MEP – Member of the European Parliament, poseł/posłanka do Parlamentu Europejskiego.

MSZ – Ministerstwo Spraw Zagranicznych.

PAD – Prezydent Andrzej Duda.

PE – Parlament Europejski (<https://www.europarl.europa.eu/portal/pl>).

PMM – Premier Mateusz Morawiecki.

RT – retweet.

TSUE – Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/pl/).

TT – Twitter.

UE – Unia Europejska.

⁶³ Na przykład konta w serwisie Twitter zostały skasowane, zawieszono, usunięto poszczególne tweety, wpisy na blogu czy artykuły prasowe.

⁶⁴ Z naszej perspektywy była to również jedna z ciekawszych narracji, ponieważ wystąpiła w konkretnym, krótkim okresie (pomiędzy 12 a 19 marca 2020 roku), pojawiła się nagle oraz stosunkowo szybko przeminęła. Odróżnia ją to od pozostałych narracji, które były bardziej rozłożone w czasie, co może, choć nie musi wskazywać na istnienie skoordynowanej akcji „Gdzie jest UE?”.

BIBLIOGRAFIA

Ben Nimmo, Measuring Traffic Manipulation on Twitter, Working Paper 2019.1. Oxford, UK: Project on Computational Propaganda. comprop.oii.ox.ac.uk. 35 pp. <https://comprop.oii.ox.ac.uk/research/working-papers/twitter-traffic-manipulation/> (dostęp: 20.05.2020).

